

Korištenje javnih površina i prostorne prakse šetača pasa: primjer zagrebačke Trešnjevke

Skuliber, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:573868>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Karla Skuliber

**Korištenje javnih prostora i prostorne prakse šetača pasa:
primjer zagrebačke Trešnjevke**

Diplomski rad

predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistre geografije

Zagreb

2018.

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija Geografija; smjer:
Baština i turizam na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta
u Zagrebu, pod vodstvom prof. dr. sc. Laure Šakaje

Sveučilište u Zagrebu

Diplomski rad

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

Korištenje javnih prostora i prostorne prakse šetača pasa: primjer zagrebačke Trešnjevke

Karla Skuliber

Izvadak: Rad analizira javne površine koje koriste šetači pasa prilikom šetnje te se naglasak stavlja na zone dinamičkog kretanja i na područja zadržavanja prilikom šetnje pasa. Razmotreni su teorijski koncepti i postojeće stanje infrastrukture za šetače pasa u svijetu i Hrvatskoj. Glavni naglasak stavlja se na područje zagrebačke Trešnjevke koje se ističe kao područje sa značajnim brojem parkova za pse. U svrhu unapređenja infrastrukture za šetače pasa provedeni intervjui s predsjednicima gradskih četvrti. Rad naglašava socijalnu dimenziju pojave šetača pasa u prostoru. Identificirani su problemi u prostoru povezani sa šetnjom pasa te su ponuđena rješenja. Naglasak se stavlja na rezultate terenskog istraživanja koje se temelji na metodi kartiranja i anketnom upitniku.

54 stranica, 24 grafičkih priloga, 4 tablica, 23 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: šetači pasa, javne površine, park za pse, zagrebačka Trešnjevka, kretanje šetača pasa, zelene površine

Voditelj: prof. dr. sc. Laura Šakaja

Povjerenstvo: prof. dr. sc. Laura Šakaja

doc. dr. sc. Lana Slavuj Borčić

doc. dr. sc. Vedran Prelogović

Tema prihvaćena: 4. 1. 2017.

Rad prihvaćen: 10. 5. 2018.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

University of Zagreb

Master Thesis

Faculty of Science

Department of Geography

Use of public spaces and spatial practices of dog walkers: example of Trešnjevka (Zagreb)

Karla Skuliber

Abstract: This paper analyses public spaces which are used by dog walkers while walking their dogs. The purpose is to show the zones of dynamic movements while walking a dog and areas where people spend time during the walk. Basic concepts and current situation of infrastructure for dog walkers in Croatia and in the world have been discussed. As an area with a significant number of dog parks, the area of Trešnjevka is used as a case study. With the aim of improving the infrastructure for dog walkers, interviews with the presidents of the city districts are taken. The paper highlights the social dimension of the dog walkers' appearance in space. The problems in area have been identified and the solutions for those problems are offered. The results are based on the mapping method and on the questionnaire.

54 pages, 24 figures, 4 tables, 23 references; original in Croatian

Keywords: dog walkers, public spaces, dog park, Trešnjevka, movement of dog walkers, green spaces

Supervisor: Laura Šakaja, PhD, Full Professor

Reviewers: Laura Šakaja, PhD, Full Professor

Lana Slavuj Borčić, PhD, Assistant Professor

Vedran Prelogović, PhD, Assistant Professor

Thesis title accepted: 04/01/2017

Thesis accepted: 10/05/2018

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet istraživanja	2
1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja	2
1.3. Istraživačke hipoteze	3
1.4. Metode istraživanja	3
1.5. Prostor i trajanje istraživanja.....	4
1.6. Pregled dosadašnjih istraživanja	5
2. Javni prostor i šetači pasa u gradu.....	6
2.1. Obilježja kretanja šetača pasa u gradu.....	7
2.2. Uloga zelenih površina za šetače pasa.....	8
2.2.1. Parkovi za pse - definicija i opće karakteristike	8
2.3. Socijalna dimenzija šetnje pasa unutar javnog gradskog prostora	9
3. Stanje i primjeri infrastrukture za šetače pasa u svijetu i Hrvatskoj	11
3.1. Stanje infrastrukture za šetače pasa u Hrvatskoj.....	16
3.2. Infrastruktura za šetače pasa u Zagrebu	17
4. Prostorne prakse i korištenje javnih prostora šetača pasa na području zagrebačke Trešnjevke .	22
4.1. Opća obilježja zagrebačke Trešnjevke	22
4.2. Demografska obilježja šetača pasa na području zagrebačke Trešnjevke	25
4.3. Zone kretanja i zadržavanja šetača pasa te trajanje šetnje pasa na području zagrebačke Trešnjevke.....	27
4.3.1. Trajanje šetnje sa psom i prijedena udaljenost.....	30
4.4. Analiza parkova za pse i područja zadržavanja na prostoru zagrebačke Trešnjevke	35
4.5. Šetači pasa kao društvena zajednica na području zagrebačke Trešnjevke	43
4.6. SWOT analiza javnih zelenih površina s potencijalom stvaranja parkova za pse i prikaz procesa nastanka parka od ideje do realizacije	47
5. Rješenja.....	51
6. Zaključak	53
7. Popis literature i izvora.....	55
Popis slika	VI
Anketni upitnik.....	VIII
Intervju.....	XIII

1. Uvod

Već tisućama godina psi su omiljeni kućni ljubimci te je u 21. stoljeću vlasništvo pasa na vrhu svoje popularnosti (Banks i Bryant, 2007). Vlasništvo pasa u gradovima raste, a nekadašnje društvene norme poput toga da psu nije mjesto u gradu postale su dio prošlosti. Vlasništvo pasa u gradovima ističe se aktivnostima vlasnika pasa prilikom provođenja vremena s ljubimcem. Kao glavne aktivnosti vlasnika pasa u urbanim područjima ističu se šetanje pasa i korištenje javnih prostora (Brown i Rhodes, 2006). Također, šetanje pasa određeno je zakonom u nekim gradovima Europske unije. Za svakog šetača vrlo je važan prostor kojim se kreću te namjenska infrastruktura za njih i njihove ljubimce. Kao jedni od korisnika javnih površina, šetači pasa uvelike utječu na prostor i društvene pojave unutar njega, no i sam prostor utječe na njihova kretanja. Grad Zagreb broji najveći broj čipiranih pasa u državi, a samim time i šetača pasa. Također, najveći broj parkova za pse i površina gdje je zakonski dozvoljeno kretanje pasa nalazi se na području Zagreba. Zagrebačka Trešnjevka kao jedno od najvećih i najgušće naseljenih područja Grada Zagreba ima značajan broj šetača pasa unutar svog teritorija te se na njoj površini nalazi 5 parkova za pse. Glavno pitanje koje proizlazi iz sve većeg vlasništva pasa na zagrebačkoj Trešnjevci je to postoji li za njih i njihove vlasnike i šetače mjesta na javnim površinama. Dakle, u ovom radu naglasak se stavlja na korištenje javnih prostora od strane šetača pasa i na formiranje socijalne zajednice prilikom korištenja prostora za vrijeme šetnje. U radu se ističu i problemi šetača pasa s ostalim stanovništvom koje ne posjeduje psa.

Ovaj rad podijelit će se u nekoliko poglavlja i potpoglavlja. Prvi dio istraživanja temelji se na postojećoj literaturi s ciljem definiranja i objašnjenja općeg kretanja šetača pasa u gradovima. Drugi dio će prikazati, objasniti i usporediti rezultate terenskog istraživanja provedenog na zagrebačkoj Trešnjevci sa spoznajama iz proučene literature. Na kraju rada ponudit će se moguća rješenja na otkrivene prepreke i probleme vezane za prostor kretanja šetača pasa.

1.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja su šetači pasa i njihova prostorna kretanja urbanim javnim površinama. Također, predmet istraživanja je i njihov utjecaj na prostor kao i prostorni utjecaj na njihove prakse prilikom navedene aktivnosti. Važno je utvrditi ulogu šetača pasa u urbanim područjima te u konačnici prikazati stanje na području zagrebačke Trešnjevke. Naglasak se stavlja na rute kretanja, vrstu i oblik prostora koji koriste, parkove za pse i na šetače pasa kao socijalnu zajednicu unutar gradskog prostora, ali i na probleme u prostoru s kojima se svakodnevno susreću.

1.2. Ciljevi i zadaci istraživanja

Svrha provođenja ovog istraživanja očituje se u potrebi utvrđivanja prostornih praksi i korištenja javnih površina gradskih prostora šetača pasa na primjeru zagrebačke Trešnjevke. Vrlo je važno prepoznati moguće probleme koji proizlaze iz svakodnevnih kretanja šetača pasa.

Ciljevi istraživanja su sljedeći:

- Utvrditi zone kretanja na temelju dosadašnjih istraživanja i terenskog istraživanja provedenog na području zagrebačke Trešnjevke
- Utvrditi područje zadržavanja i najpoželjniji oblik infrastrukture za šetače pasa
- Utvrditi socijalnu komponentu šetnje pasa
- Koristeći primjer zagrebačke Trešnjevke, utvrditi što utječe na rute kretanja šetača pasa i na područja njihovog zadržavanja
- Identificirati potencijalne probleme u prostoru
- Ponuditi rješenja na identificirane probleme

1.3. Istraživačke hipoteze

S obzirom na definirane ciljeve istraživanja, kako bi samo istraživanje dalo što relevantnije rezultate, potrebno je definirati istraživačke hipoteze koje će se provođenjem ovog istraživanja potvrditi ili opovrgnuti. Istraživačke hipoteze su sljedeće:

H1-Šetači pasa najviše koriste zelene površine i parkove za pse prilikom šetnje pasa

H2-Šetači pasa formiraju socijalnu zajednicu boraveći na određenom području

H3-Šetači pasa ne pokazuju određeno zadovoljstvo postojećom infrastrukturom za pse u gradu Zagrebu

H4-Rute kretanja prilikom šetnje pasa variraju s obzirom na tip naselja, točnije s obzirom na morfološku strukturu Trešnjevke sjever i Trešnjevke jug

H5-Pojava šetača pasa u prostoru može izazvati određene probleme među ostalim stanovništvom naselja i promatrane skupine stanovništva

1.4. Metode istraživanja

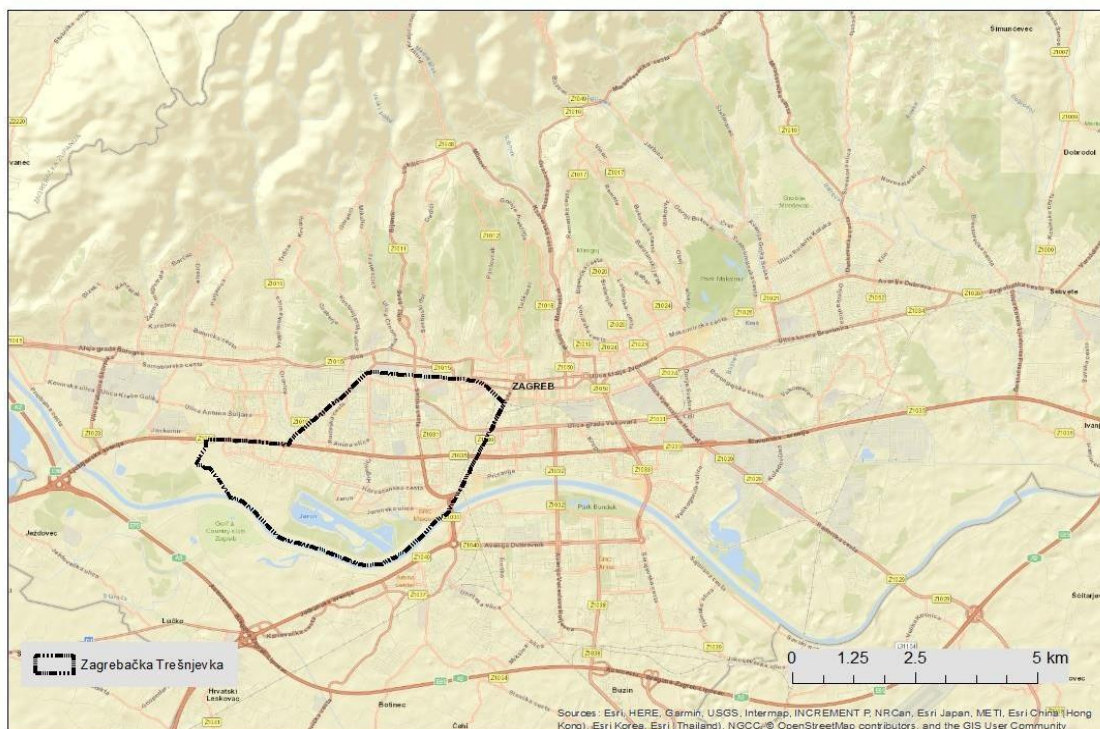
Za potrebe ovog rada koristit će se sljedeće znanstveno-istraživačke metode: metoda analize i sinteze, metoda kompilacije, metoda anketiranja, metoda opažanja, kartografske metode kao što je kartiranje zagrebačke Trešnjevke i upotreba alata ArcGIS 10.1. te metoda intervjua. Kartirano je područje zagrebačke Trešnjevke koje obuhvaća dvije gradske četvrti, Trešnjevku sjever i Trešnjevku jug. Kartirana su područja zadržavanja šetača pasa te zone šetnje¹. Na lokacijama gdje je zabilježena najveća koncentracija šetača pasa proveden je anketni upitnik. Anketni upitnik sastojao se od 21 pitanja te mu je glavni cilj bio utvrditi vremenski i prostorni obuhvat šetnje te društveno-prostornu komponentu. Anketni upitnik obuhvatio je 211 šetača pasa prilikom šetanja na području zagrebačke Trešnjevke. Na posljetku provedena su dva polustrukturirana intervjua s predsjednicom gradske četvrti Trešnjevka jug i predsjednikom gradske četvrti Trešnjevka sjever. Glavne teme intervjua bili su proces od ideje do realizacije parkova za pse, planovi vezani uz parkove za pse i problemi na koje se nailazi prilikom planiranja i realiziranja projekata. Također na temelju intervjua i prethodno provedenog istraživanja izrađena je SWOT analiza čiji je cilj bio prikazati prednosti i nedostatke prenamjene zelenih površina u parkove za pse.

¹ Smatra se zonom gdje se šetač pasa kreće, a da se pritom ne zadržava na tom području

1.5. Prostor i trajanje istraživanja

Prostor istraživanja obuhvatio je zagrebačku Trešnjevku koja se sastoji od dvije gradske četvrti, Trešnjevke sjever i Trešnjevke jug (sl. 1). Navedeni prostor izabran je zato što se ističe kao jedno od najgušće naseljenih i površinom najvećih područja u Zagrebu. Prostor istraživanja obuhvatio je područja 10 mjesnih odbora unutar Trešnjevke sjever te područja 6 mjesnih odbora unutar Trešnjevke jug.

Na navedenom području se nalazi pet parkova za pse (Vrbani, Jarun, Knežija, park u ulici Florijana Andrašeca i park na području parka Pravednika među narodima) te športsko rekreacijski centar Jarun kojem se pridaje velika važnost kada je riječ o rekreacijskim aktivnostima. Također, navedeni prostor izabran je zato što iz visoke gustoće stanovništva proizlazi pretpostavka kako postoji veliki broj vlasnika pasa. Broj parkova za pse i prostorne razlike na promatranom području čine ovu temu relevantnom za istraživanje. Istraživanje je započelo kartiranjem zagrebačke Trešnjevke u svibnju 2017. godine, dok je anketni upitnik proveden tijekom rujna i listopada 2017. godine. Intervju s predsjednicima gradskih četvrti Trešnjevka jug i Trešnjevka sjever proveden je u studenom 2017. godine.

Sl. 1. Promatrani prostor istraživanja

1.6. Pregled dosadašnjih istraživanja

Za potrebe pisanja diplomskog rada i provođenja istraživanja u svrhu njegove izrade, proveden je pregled dosadašnjih istraživanja i literature. Unatoč velikom broju gradskog stanovništva koje posjeduje psa, istraživanja nisu značajnije provedena.

Kada je riječ o inozemnim istraživanjima povezanim s ovom temom, većinom se korištenje javnih površina i prostorne prakse šetača pasa spominju tek u tragovima. Korištenje javnih površina šetača pasa spominje se kroz korištenje parkova za pse, ali većinom u kontekstu dobrobiti pasa, dok je njihova prostorna rasprostranjenost, uloga i razvijenost infrastrukture za šetače zanemarena. Kada je riječ o samim prostornim praksama, kao što je primjerice šetnja kućnog ljubimca, istraživanja također nedostaje. Povezanošću šetnje pasa i korištenjem parkova za pse detaljnije se bavio Norris (2017) koji se osvrće na prakse šetanja u gradu te faktorima koji utječu na odabir parka za pse. Allen (2007) detaljnije pojašnjava ulogu parkova za pse te njihove pozitivne i negativne utjecaje unutar gradskih prostora. Westgarth i dr. (2015) u svojem su istraživanju istaknuli faktore koji utječu na dnevnu šetnju pasa, dok McCormack i dr. (2011) ističu povezanost morfološke strukture naselja sa šetnjom pasa. Šetanje pasa spominje se većinski u kontekstu psiho-fizičke dobrobiti za ljude, dok je na prostornoj razini i razvijenosti ta tema izostavljena.

Inozemna istraživanja koja spominju vlasnike, točnije šetače pasa i gradsku infrastrukturu povezana su s temom javnih površina, no i u navedenim istraživanjima nema konkretnijih podataka. Postoji nekoliko istraživanja provedenih u Sjevernoj Americi i Australiji. U Australiji veliki doprinos navedenoj problematici dao je Carter (2016) koji se osvrnuo na prostorno planersku komponentu vlasništva pasa u urbanim sredinama te istražuje proces planiranja infrastrukture za pse u gradu. Šetači pasa kao društvena zajednica spominju se u kontekstu boljitka društvenih odnosa, točnije u činjenici da su psi veoma bitan čimbenik pri upoznavanju novih ljudi. McNicholas i Collis (2000) te Wood i dr. (2015) u svojim istraživanjima značajnije proučavaju utjecaj šetnje pasa na stvaranje društvenih zajednica u gradu i unutar naselja.

Domaća istraživanja o prostoru i šetnji pasa nedostaje. Tek se u istraživanjima iz područja psihologije spominje uloga kućnih ljubimaca u upoznavanju novih ljudi i razvoja ljudskih odnosa (Kalinić, 2016).

Možemo zaključiti kako je istraživanja na temu prostornih praksi i korištenja javnih površina šetača nedostaje. Problematika je i u samom pristupu istraživanju prilikom proučavanja prostora gdje se šetači kreću. U proučenoj literaturi problem povezan sa šetačima pasa u gradovima identificiran, no rješenje nije ponuđeno.

2. Javni prostor i šetači pasa u gradu

Česta pojava čovjeka i psa u gradu predstavlja važnost za urbani prostor i modernu urbanu kulturu (Carter, 2016). Kompleksnost vlasništva pasa u gradu javlja se zbog uzročno-posljedičnih veza nastalih aktivnošću vlasnika pasa. Važno je prikazati opći značaj javnih prostora u urbanim sredinama te način na koji šetači pasa koriste javne prostore. Glavno pitanje koje proizlazi iz sve učestalijeg vlasništva pasa jest postoje li za njih i njihove vlasnike i šetače mjesta na javnim prostorima kao što su parkovi za pse, zelene površine i slično.

Na početku bitno je utvrditi što je javni prostor, njegove karakteristike i značenje za lokalnu zajednicu. Javni prostor definira se kao prostor kojemu može pristupiti svaki pojedinac bez ograničenja i zabrana. Javni prostor tako predstavlja mjesto susretanja stanovnika, a prostor ljudskim djelovanjem dobiva kulturnu, simboličku, povijesnu, kolektivnu i individualnu vrijednost (Svirčić Gotovac 2011). Javni prostor često je viđen kao problemski prostor u modernom gradu; to je vidljiva i pristupačna zona u javnosti gdje ljudi stječu prepoznatljivost i prakticiraju svoje svakodnevne navike (Goheen, 1998). Problematika javnog prostora je to što nije svaki javni prostor namjenjem svakom stanovniku grada. Često su na javnim površinama viđene različite zabrane određenoj skupini njenih korisnika. Zabrane se najčešće odnose na bicikliste i šetnju pasa po za to nepredviđenim površinama. Javni prostor svakim danom zahtjeva unaprjeđenje, modernizaciju i pojavu novih sadržaja kojima stanovništvo teži. Glavni razlozi stvaranja i reorganiziranja javnih prostora vide se kroz promjenu načina života stanovnika, a glavni ciljevi koje će stvaranje i promjene donijeti su društvena dobrobit, blagostanje stanovništva, vizualno poboljšanje, ekonomski razvoj i unaprjeđenje okoliša (Carr i dr., 1992).

2.1. Obilježja kretanja šetača pasa u gradu

Šetači pasa predstavljaju jednu vrstu šetača koji šetnju prakticiraju kao svakodnevnu rekreacijsku aktivnost, ali i dužnost koje vlasništvo pasa iziskuje. Kako šetači koriste i biraju prostor ovisi o više faktora. Rind i Jones (2011) sigurnost, atraktivnost i estetiku prostora smatraju glavnim faktorima odabira lokacije za šetnju. Utjecaj na učestalost šetnje i način na koji šetači koriste prostor su i oblik naselja te raspored ulica (Rind i Jones, 2011). Socijalni faktori kao što su upoznavanje novih ljudi koje povezuje isti oblik aktivnosti i druženje s njima na tom prostoru također su jedan od čimbenika odabira prostora za šetnju (Nehme i dr., 2016). Šetnja pasa uz navedene faktore ovisi i o blizini parka za pse i demografskim faktorima šetača (Christian i dr., 2013). Šetnja pasa kao aktivnost i dužnost utječe na razne sociogeografske pojave, a ključna pojava je stvaranje društvene zajednice na određenom prostoru. Dosadašnja istraživanja ukazuju na povezanost šetnje pasa s prostorom kroz vrstu psa, psećim temperamentom, socijalnim normama, sigurnošću ulica i parkova, učestalosti pojave psećih parkova i infrastrukturu namijenjenom šetačima pasa (kantice za pseće fekalije, livade i šetališta gdje psi smiju biti bez povodca i sl.) (Christian i dr., 2013).

Prema istraživanju McCormacka i drugih ispostavilo se da postojanje područja gdje se psi smiju pustiti bez povodca kao i zelenih otvorenih površina u krugu od 1,6 km od mjesta stanovanja smanjuje duljinu prijeđenu prilikom šetnje (McCormack i dr., 2011). Razlog kraće šetnje je zadržavanje na zelenim površinama i parkovima za pse.

Dosadašnja istraživanja pokazala su kako vlasnici pasa koji žive u prometnim naseljima šecu svoje pse kraće i rjeđe nego oni koji žive u manje opterećenim naseljima (Mulley i dr., 2017). Uz oblik ulica, naselja gdje je prisutan veći broj šetača pasa su ona naselja gdje je dostupna velika zelena otvorena površina ili park za pse koji predstavljaju odredišnu destinaciju prilikom šetnje. Parkovi za pse postaju sve važniji prilikom šetnje pasa, ponajviše zato što u urbanim cjelinama psi gube prostor za trčanje zbog porasta broja stanovnika u gradovima i izgradnje novih stambenih objekata (Mulley i dr., 2017). Upravo iz tih razloga ne čudi što je sve veća potreba za tzv. "dog-friendly" površinama koje predstavljaju protutežu gusto izgrađenim urbanim cjelinama gdje zelene površine nestaju svakim danom.

2.2. Uloga zelenih površina za šetače pasa

Zelene površine predstavljaju ključnu ulogu u regulaciji i unapređenju urbane ekologije te u skladu s navedenim imaju veliki utjecaj na kvalitetu života gradskog stanovništva koje pokazuje uživanje u zelenim površinama u urbanim cjelinama (Yang i dr., 2015). Smatra se da upravo šetači i šetači pasa u gradu najviše koriste zelene površine prilikom rekreacije. Stoga zelene površine predstavljaju veliku ulogu za šetače pasa - one su prostor na kojem se provodi većina vremena, posebice namjenska područja kao što su parkovi za pse.

Problem predstavlja to što nisu sve zelene površine zakonski predviđene za istrčavanje pasa bez povodca te se u svijetu javlja potreba za tzv. dog-friendly područjima. Tema stvaranja područja namijenjenih za pse u gradu je često kontroverzna i može podijeliti zajednice unutar naselja (Mulley i dr., 2017). Društvo je većinom zabrinuto zbog interakcije psa koji slobodno trči i djeteta jer se smatra da slobodno kretanje psa povećava mogućnost ugriza psa i sličnih ozljeda. Potencijalno zagađenja okoliša, rizik od infekcijske zaraze i estetskog nagrđivanja okoliša (uništavanje biljaka, tla i sl.) predstavljaju dodatne probleme prilikom planiranja infrastrukture za pse. Suprotno očekivanjima određenog lokalnog stanovništva, parkovi za pse često su kreirani kako bi oživjeli i "ozelenili" prasto. Prostori koji su namijenjeni psima predstavljaju svojim posjetiteljima mogućnost druženja, socijaliziranja te stvaraju društveni kapital i okupljaju lokalnu zajednicu (Mulley i dr., 2017). Kao glavni i najvažniji infrastrukturni objekt za šetače pasa ističu se parkovi za pse.

2.2.1. Parkovi za pse - definicija i opće karakteristike

Parkovi za pse sve su češća pojava u gradovima kao rezultat porasta vlasništva pasa, a služe kao namjenske površine gdje je psima dozvoljeno kretati se bez povodca.

Park za pse definira se kao ograđeno područje namijenjeno za vježbu i igru pasa bez povodca u kontroliranom okolišu uz nadgledanje njihovih vlasnika. Parkovi za pse sastoje se od ograde koja omeđuje zelenu površinu, ulaza, klupica za vlasnike, razrađenog sustava kanalizacije, zaklona prilikom sunčanih i vrućih dana, dotoka vode, pribora za saniranje psećeg otpada te kantica koje služe za odlaganje istog (URL 1). Parkovi za pse od velikog su značaja šetačima pasa te donose razne pogodnosti za cijelu lokalnu zajednicu. Ograđeni prostor u kojem se psi nalaze daje osjećaj sigurnosti njihovim vlasnicima te prolaznicima koji se kreću izvan tog

područja. Beneficije koje donose parkovi za pse očituju se i kroz povećani kontakt i socijalizaciju ljudi koji borave u njima te kroz promicanje odgovorne skrbi za kućne ljubimce (Allen, 2007).

Parkovi za pse donose i negativne posljedice te iako ih je manje, nisu zanemarive. Smatra se da duže zadržavanje unutar parka za pse smanjuje trajanje prosječne dnevne šetnje psa. Također, neki od šetača pasa za vrijeme boravka u parku ne nadgledaju psa dovoljno zbog druženja s ostalim šetačima (Adams, 2014). Problem je i u tome što mnogo parkova za pse nije izgrađeno u skladu s terenom i prostornim karakteristikama područja. Primjerice, neki parkovi nemaju dotok vode i zaklon što predstavlja nedostatak u vrijeme visokih temperatura. Unatoč prednostima i nedostacima parkova za pse, jasno je kako je park za pse glavni namjenski prostor za šetače pasa te predstavlja veliku ulogu u njihovom svakodnevnom životu.

Parkovi za pse predstavljaju prostor gdje šetači pasa mogu provoditi i druge fizičke aktivnosti kao što su trčanje, bacanje loptice ili frizbija, a postavljanje ograđenog ili neograđenog prostora za pse može predstavljati i modifikaciju višenamjenskog prostora za rekreaciju na javnoj površini (Mulley i dr., 2017). Važno je sve navedene činjenice primijeniti i uračunati prilikom planiranja i dizajniranja parka za pse, a ponajviše je važno shvatiti šetače pasa kao ozbiljnu korisničku skupinu javnih površina. Također Mulley i dr. ističu kako se šetači pasa ne razlikuju od one skupine ljudi koji nemaju pse kada je u pitanju korištenje parkova. Šetači pasa preferiraju korištenje i šetnju do parka koji im se nalazi najbliže, odnosno na području njihovog naselja, no mnogo njih na mjesečnoj razini ujedno koristi površine koje se nalaze izvan njihovog naselja i u obližnjoj prirodi (Mulley i dr., 2017). Javna gradska površina rutinski predstavlja mjesto interakcija pasa i šire zajednice, a parkovi za pse su primjer prostora gdje se značajnije prezentira odnos čovjeka i psa, ali i gdje se najbolje razumije važnost javne površine za šetače pasa (Carter, 2016).

2.3. Socijalna dimenzija šetnje pasa unutar javnog gradskog prostora

Određena javna površina predstavlja točku okupljanja ljudi koji dijele slične interese. Javne površine često formiraju neku zajednicu, a često su i predmet borbe između određenih zajednica. Različiti ljudi percipiraju isti grad ili kvart drugačije, što je uočljivo u činjenici da dok je osoba zadovoljna ekološkim i socijalnim aspektom naselja, druga osoba pokazuje

izrazito nezadovoljstvo istim (Adams, 2014). Psi kao kućni ljubimci predstavljaju katalizatore ljudskih interakcija te se pretpostavlja kako vlasništvo pasa predstavlja dobrobit za ljudski život (McNicholas i Collis, 2000). Bliska veza između psa i čovjeka uzrokuje veću socijalizaciju u javnosti te pas djeluje kao društveni magnet jer privlači znatiželjne poglede stranaca, pokreće razgovor između ljudi i zabavlja svojom pojavom (Carter, 2016). Veliku ulogu u socijalizaciji putem psa imaju mjesta na kojima se šetači pasa zadržavaju. Prostor koji igra najveću ulogu u socijalizaciji ljudi je park za pse i prostor oko njega - šetnice u neposrednoj blizini, i ako postoje, zelene površine izvan parka za pse (Carter, 2016). Parkovi za pse ne nude samo prostor namijenjen za istrčavanje pasa već donose mnogo pozitivnih utjecaja na vlasnike. Primjerice, razvija se socijalna mreža i zajednica između vlasnika koji dolaze u taj park. U krajnjem slučaju parkovi za pse su društvena beneficija. Psi tijekom šetnje s vlasnikom predstavljaju katalizator za neke dimenzije društvenih odnosa, prvenstveno na razini naselja u kojem vlasnici žive (Wood i dr., 2015).

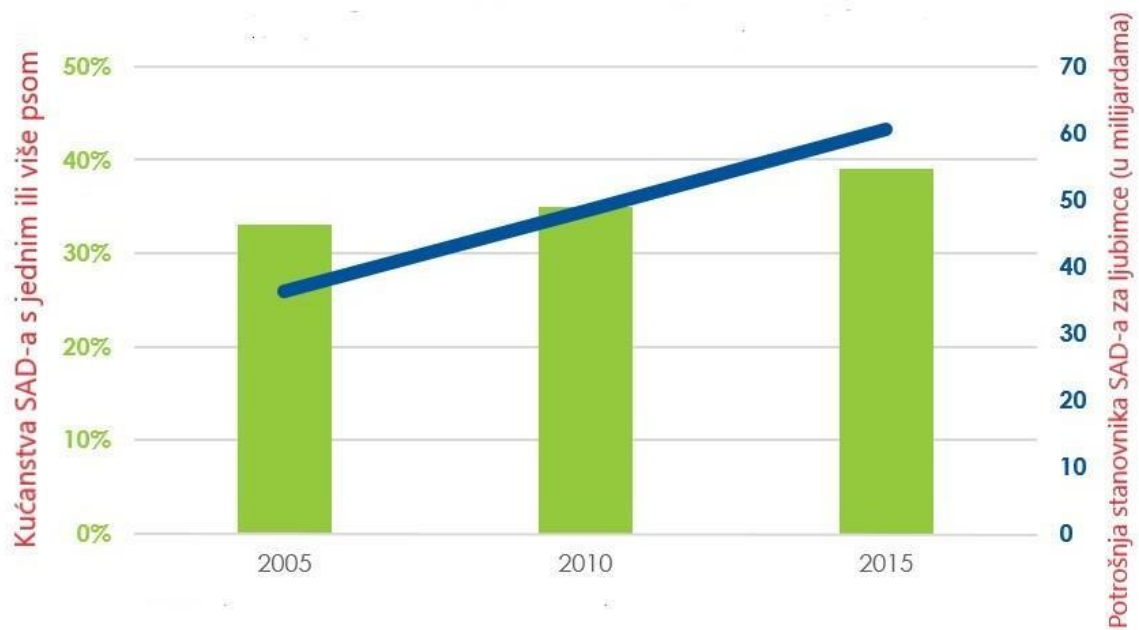
Istraživanje za potrebe Sveučilišta Zapadna Australija pokazalo je kako je 74% veća mogućnost za vlasnike pasa da imaju veći broj poznanika u naselju, nego što je slučaj s ljudima koji nemaju psa. Također, nedavna istraživanja koja su provedena u SAD-u pokazala su kako se 77% ispitanika slaže s činjenicom da park za pse nudi mogućnost upoznavanja susjeda i stanovnika tog naselja te da je unutar parka za pse moguće kreiranje društvene zajednice. Nadalje, isto istraživanje pokazalo je kako ispitanici smatraju komunikaciju s drugim šetačima pasa glavnom aktivnošću prilikom šetnje psa što jasno upućuje na važnost socijalne komponente prilikom šetnje pasa. Istraživanja su se bavila načinima socijalizacije između šetača. Wood i dr. (2015) objašnjavaju kako cijela faza ulaska u zajednicu šetača pasa ima svoje korake. Socijalizacija započinje ulaskom u park i razgovorom o psima. Zadnji korak je ulazak u zajednicu šetača pasa na temelju učestalosti dolazaka u park i komunikacije s ostalim posjetiteljima parka. Psi tijekom šetnje nude veliku mogućnost da pokrenu razgovor između susjeda i lokalnih stranaca što se smatra ključnim faktorom prilikom nadilaženja barijera i stereotipa o drugima. Navedena interakcija unutar jednog naselja igra ključnu ulogu kod izgradnje povjerenja i osjećaja zajednice na razini susjedstva i naselja. Ovakve pojave su najčešće u gradovima jer zbog izgrađenog i betoniziranog naselja potreba šetača pasa za zelenim površinama i parkovima za pse raste. Također, istraživanja su pokazala da stanovnici određenog naselja koji nisu vlasnici pasa, u većini slučajeva budu privučeni psom i njegovim vlasnikom tijekom šetnje te se događa socijalna interakcija između šetača psa i običnog šetača. Tako dolazi do upoznavanja u lokalnom parku, šetnici ili na cesti sa stanovnikom naselja kojeg još osoba nije imala priliku upoznati. Rezultati istraživanja u Australiji pokazali

su kako se 1/3 šetača pasa druži i izvan boravka u parku za pse, dok je udio druženja izvan parka kod regularnih posjetitelja bez psa znatno manji (Wood i Christian, 2012).

3. Stanje i primjeri infrastrukture za šetače pasa u svijetu i Hrvatskoj

Infrastruktura za šetače pasa varira usporedimo li Sjevernu Ameriku, Australiju i Europu. Navedeno se može pripisati samim karakteristikama prostora, ali i stanovništva koje živi na tom prostoru.

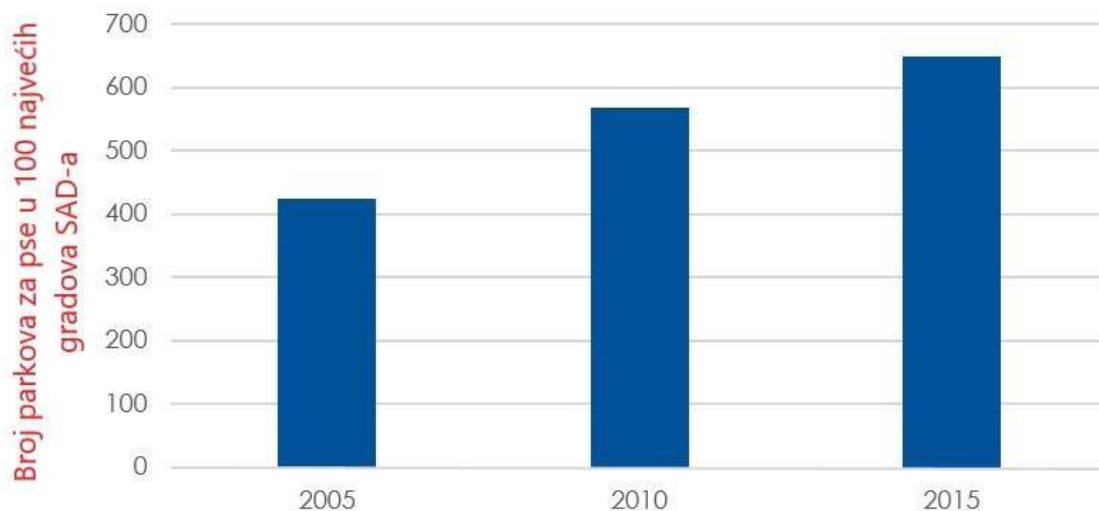
Trenutno je u SAD-u registrirano 89,7 milijuna pasa koji žive u domaćinstvima u državi, a usporedimo li to s brojem od 77,5 milijuna prilikom istraživanja 2008., možemo zaključiti kako je broj pasa u kućanstvima porastao za više od 10 milijuna (Sniderman, 2016). Također, statistika pokazuje kako je 2010. godine broj pasa po kućanstvu prerastao broj djece te se počelo sve više ulagati u infrastrukturu za šetače pasa unutar gradova i u suburbanim područjima (Snideman, 2016). Kao rezultat navedenog, društvene skupine unutar države bave se ulaganjem u prostore za pse, tj. parkove za pse, pa ne čudi to što su nekadašnja dječja igrališta koja su zapuštena prenamijenjena u parkove za pse. Zanimljiva je i činjenica kako su vlasnici pasa u SAD-u većinom bijelci, dok ih je najmanje u vlasništvu Afroamerikanaca (Snideman, 2016). Nadalje, prostorni planeri u gradovima SAD-a smatraju kako su vlasnici pasa veoma zahvalni potrošači te je istraživanjem dokazano kako su unutar 10 godina povećanjem broja pasa po kućanstvu porasli i sami rashodi tih kućanstava (sl.2.)

Sl. 2. Odnos vlasništva pasa i potrošnje stanovnika SAD-a za ljubimce

Izvor: Snideman, 2016

Sukladno tome, prateći trend koji je u porastu, lokalne vlade su odlučile prilagoditi infrastrukturu rastućem broju stanovnika, točnije broju kućanstava koje imaju psa. Na Sl.2. može se vidjeti kako je broj parkova u 100 najvećih gradova SAD-a u 10 godina porastao za čak 53%.

Sl. 3. Povećanje broja parkova za pse u najvećim gradovima SAD-a od 2005. do 2015. godine

Izvor: Snideman, 2016

Kao gradovi koji imaju najadekvatniju infrastrukturu za šetače pasa ističu se New York sa 136 parkova za pse ili parkovima gdje je dozvoljen pristup psu bez povodca, Portland s 33 takvih područja i San Francisco s 29 parkova za pse. Portland se pak ističe kao grad koji s obzirom na broj stanovnika ima najgušću mrežu parkova za pse. Parkovi za pse u SAD-u su najbrže rastuća gradska infrastruktura te je cilj unaprijediti i postojeće parkove za pse. Iz navedenog se može zaključiti kako prostorno planerska politika SAD-a prepoznaje važnost zajednice šetača pasa te im na razne načine olakšava njihovo kretanje javnim površinama. Bitno je i to što se u SAD-u na parkove za pse ne gleda samo kao na ograđene zelene površine gdje se psi kreću bez povodca, već je pridodana i komercijalna vrijednost tom prostoru. Komercijalnu vrijednost predstavljaju oglasne ploče gdje se mogu naći informacije o lokalnim veterinarima, salonima za pse, šetačima pasa kojima je to posao i oglasi za udomljavanje pasa. Parkovi za pse u SAD-u predstavljaju više od same gradske infrastrukture te su modernizirani i prilagođeni suvremenim potrebama šetača pasa.

Kada je riječ o Kanadi lokalne vlasti u gradovima također rade na što većoj prilagodbi gradske infrastrukture za šetače pasa. Rezultat je to rastućeg broja pasa po kućanstvima u

Kanadi, pa je primjerice od 2014. do početka 2017. taj broj porastao za 1,2 milijuna (URL 2). U većim gradovima Kanade broj parkova za pse je u stalnom porastu te je zanimljivo kako u Torontu svaki gradski park ima izdvojeno područje koje je odvojeno ogradom gdje se pas može pustiti bez povodca. Isto tako, uz obalu se nalazi mnogo plaža za pse. Kod Kanade je zanimljiv slučaj kako neki oblici javnih površina imaju određeno doba dana kada se šetači pasa mogu kretati sa psom na toj površini. U većini slučajeva pas na povodcu je dobrodošao svugdje osim unutar nekih javnih objekata kao što su bolnice i škole. Mnogo istraživanja u Kanadi bavi se i suburbanim područjem. Pravila parkova za pse su postavljena u svakom parku za pse te ako ih se šetač ne pridržava može biti kažnjen, a isto se odnosi i na stanovništvo koje nema pse, a kreće se unutar parkova za pse koji su predviđeni isključivo za šetače i njihove ljubimce.

Australija nema razvijen sustav infrastrukture za šetače pasa kao SAD i Kanada. Veći gradovi u Australiji imaju parkove za pse i određene zelene otvorene površine gdje je dopušteno šetati psa bez povodca. Razlika je u tome što veliki broj plaža u Australiji dopušta pristup psima te se prema dostupnim podacima može reći kako su plaže glavni oblik infrastrukture uz parkove za pse u koji lokalne vlade ulažu. Ono što je zanimljivo kod Australije je broj istraživanja koji se bavi ovom temom. Naime, najveći broj istraživanja koji se bavi samim šetačima pasa i njihovim navikama proveden je u Australiji, no bez ponuđenih rješenja. Naime istraživanja ističu problem nedostatka infrastrukture za pse unatoč činjenici da su psi najpopularniji kućni ljubimci (URL 3). Nedostatak adekvatne infrastrukture za šetače pasa se pripisuje općenito neadekvatnom terenu i klimi koja većim dijelom godine nije povoljna za dulji boravak pasa na otvorenom. Kao glavne barijere i nedostatke za šetače pasa smatraju se pregusta izgrađenost i betonizacija gradova (URL 3).

Veći gradovi unutar Europske unije mogu se djelomično pohvaliti kao "dog-friendly" područja. Gledajući europske gradove, jedan od onih koji se najviše može pohvaliti s infrastrukturom za pse je London. Statistički podaci za 2017. godinu pokazuju kako 25% stanovništva Ujedinjenog Kraljevstva posjeduje psa, a najviše se ističe Sjeverna Irska gdje 38% stanovništva ima psa te u prosjeku 1, 4 pasa se nalazi unutar jednog kućanstva (URL 4) . Također, aktivnosti vezane uz šetnju jasno su definirane na stranicama Vlade, kao što je iskazan i iznos novčane kazne u slučaju kršenja propisa. Na velikom broju javnih površina dozvoljeno je kretanje pasa te su one opskrbljene kanticama za pseće fekalije i vrećicama za održavanje čistoće prostora. Unatoč brojnosti površina gdje se psi smiju kretati i parkova za

pse, šetači i vlasnici pasa ističu kako bi voljeli imati američki tip parkova za pse, a i općeniti model „dog friendly“ područja.

Francuska se smatra jednom od zemalja gdje je pristup psima na javnoj površini najviše dozvoljen. Psima je dozvoljen pristup većini javnih površina, osim muzejima, nekim prodajnim centrima, područjima gdje se proizvodi hrana (osim restorana) i većini gradskih parkova (URL 5). Paradoks predstavlja činjenica da u samom Parizu postoje dva parka za pse te mali udio zelenih površina gdje je dozvoljeno kretanje pasa bez povodca. Može se reći da iako Pariz nosi titulu dog-friendly grada u Europi, njegova namjenska infrastruktura za šetače i vlasnike pasa nije zadovoljavajuća. Kada je riječ o Njemačkoj, samo vlasništvo pasa je zakonski regulirano. Zakonske regulative odnose se na uvjete u kojima će pas živjeti te se budući vlasnik zakonski obvezuje kako će šetati psa najmanje dva puta dnevno, no neke zakonske odredbe variraju ovisno o pokrajini (URL 6). München je primjer koji valja izdvojiti - obiluje prostorima gdje je dozvoljeno kretanje psima, većina zelenih otvorenih površina dozvoljava kretanje pasa bez povodca, dok su šetači prilikom šetnje opskrbljeni vrećicama za pseće fekalije koje se nalaze na šetalištima i u parkovima (URL 7).

U ostalim gradovima Europske unije situacija je slična, postoje parkovi za pse kojih je najviše u glavnim gradovima, psi se većinom mogu kretati svugdje na povodcu, pa čak i u restoranima, dopuštena im je vožnja javnim prijevozom, većina zelenih površina koje su namijenjene ljudima namijenjena je i slobodnom kretanju pasa. Od država po dobroj opremljenosti i razrađenom prostornom zakonu za šetače pasa ističu se još Nizozemska, Švicarska, Italija (sjeverna Italija i Rim).

Najveću razvijenost infrastrukture za šetače pasa definitivno ima SAD, čije gradske vlasti prate trend vlasništva pasa među stanovništvom. Prepoznate su potrebe stanovništva, a parkovi za pse i zone gdje se šetači pasa kreću nisu samo običan prostor već prostor koji ujedno ima komercijalnu i socijalnu srhu.

3.1. Stanje infrastrukture za šetače pasa u Hrvatskoj

Infrastruktura za šetače pasa u Hrvatskoj još je u začecima. Kao grad s najboljom infrastrukturom ističe se Zagreb, dok ga slijedi Osijek. Gradovi s razvijenijom infrastrukturom za šetače pasa su Rijeka, Čakovec i Varaždin. Gradovi koji imaju nerazvijenu infrastrukturu za šetače pasa su Zadar, Šibenik, Dubrovnik i Slavonski Brod (URL 8).

Na području Rijeke četiri su parka za pse i dvije plaže za pse (URL 10). Na stranicama grada navodi se zakon i problem pasa na javnim prostorima. Ističe se neodgovornost vlasnika pasa što se odnosi na njihovo puštanje bez povodca tamo gdje nije dozvoljeno, a to su zelene otvorene površine, dječji parkovi i igrališta. Također, navodi se kako prijevoz kućnih ljubimaca u javnom gradskom prijevozu nije dozvoljen, izuzev onih smještenih u odgovarajućim spremnicima. Grad Rijeka ima 24 mjesnih odbora koji pokrivaju 24 naselja, na ta 24 naselja nalazi se 4 parka za pse te dvije plaže za pse (URL 11).

Na području Osijeka postoji 6 parkova za pse, dok plaže za pse na Dravi ne postoje iako građanske inicijative zastupaju tu ideju. Također, osim parkova za pse, psima je dozvoljen pristup bez povodca na velikom broju zelenih površina, točnije na njih 15. Izgradnjom parkova za pse i njihovim planiranjem bavi se tvrtka Unikom d.o.o. za komunalno gospodarstvo Osijek koja je u većinskom vlasništvu grada (URL 12). Psima je dopuštena vožnja gradskim javnim prijevozom, a u rijetkim slučajevima ondje gdje nije to je i naznačeno. Uz navedeno, sve je više lokacija "pet friendly", od ugostiteljskih objekata pa do fakulteta. Tako je Filozofski fakultet u Osijeku postao prvi pet friendly fakultet u Hrvatskoj te je dopušten ulazak sa psima u navedeni objekt (URL 13).

Gradovi na obali nažalost nemaju dobre uvjete za vlasnike i šetače pasa. Drugi najveći grad u Hrvatskoj – Split, ima dva parka za pse te dvije plaže za pse, a na 27 lokacija u gradu psi se smiju kretati bez povodca. Također, veliki broj stanovništva se protivi parkovima za pse, a ostala namjenska infrastruktura ne zadovoljava uvjete koje su prikladne za drugi najveći grad u Hrvatskoj. U Dubrovniku i Puli situacija s infrastrukturom za pse nije u najboljem stanju. Naime, na području ova dva grada ne postoji park za pse, dok je infrastruktura gdje je dozvoljeno kretanje psima zanemariva. Plaža za pse u Puli je 6, dok u Dubrovniku jedna što

je, ako uzmemo u obzir važnost Dubrovnika kao jednog od najrazvijenijih turističkih gradova u Hrvatskoj premalo. Na cijeloj obali plaža za pse je najviše na području Kvarnera (ponajviše Krka i Raba) i Istre. Također, šetalište Lungomare prilagođeno je šetačima pasa (URL 8).

Najbolje uvjete za šetače pasa pruža grad Zagreb koji će biti analiziran u sljedećem poglavlju. Iz priloženog osvrta može se vidjeti kako gradovi koji pružaju najbolje uvjete za šetače i vlasnike pasa u Hrvatskoj nisu na odgovarajućoj razini u usporedbi s razvijenim zapadnim zemljama. Plaže za pse i infrastruktura za šetače pasa na obali ne odgovaraju turistički orijentiranoj zemlji. Turistima je infrastruktura tijekom ljetovanja od velike važnosti, a ako dolaze sa psom mogli bi naići na probleme na hrvatskoj obali. Na temelju proučene postojeće infrastrukture za šetače pasa može se reći kako je Hrvatska još u začetima planiranja i gradnje iste.

3.2. Infrastruktura za šetače pasa u Zagrebu

Kako je već navedeno, Grad Zagreb može se pohvaliti detaljno razrađenim zakonom koji regulira korištenje javnih površina za pse. Površine gdje je psima dozvoljeno da se kreću bez povodca utvrđene su zakonom. Navedenih tipova lokacija u Gradu Zagrebu je 43 te su one označene likom psa (URL 14).

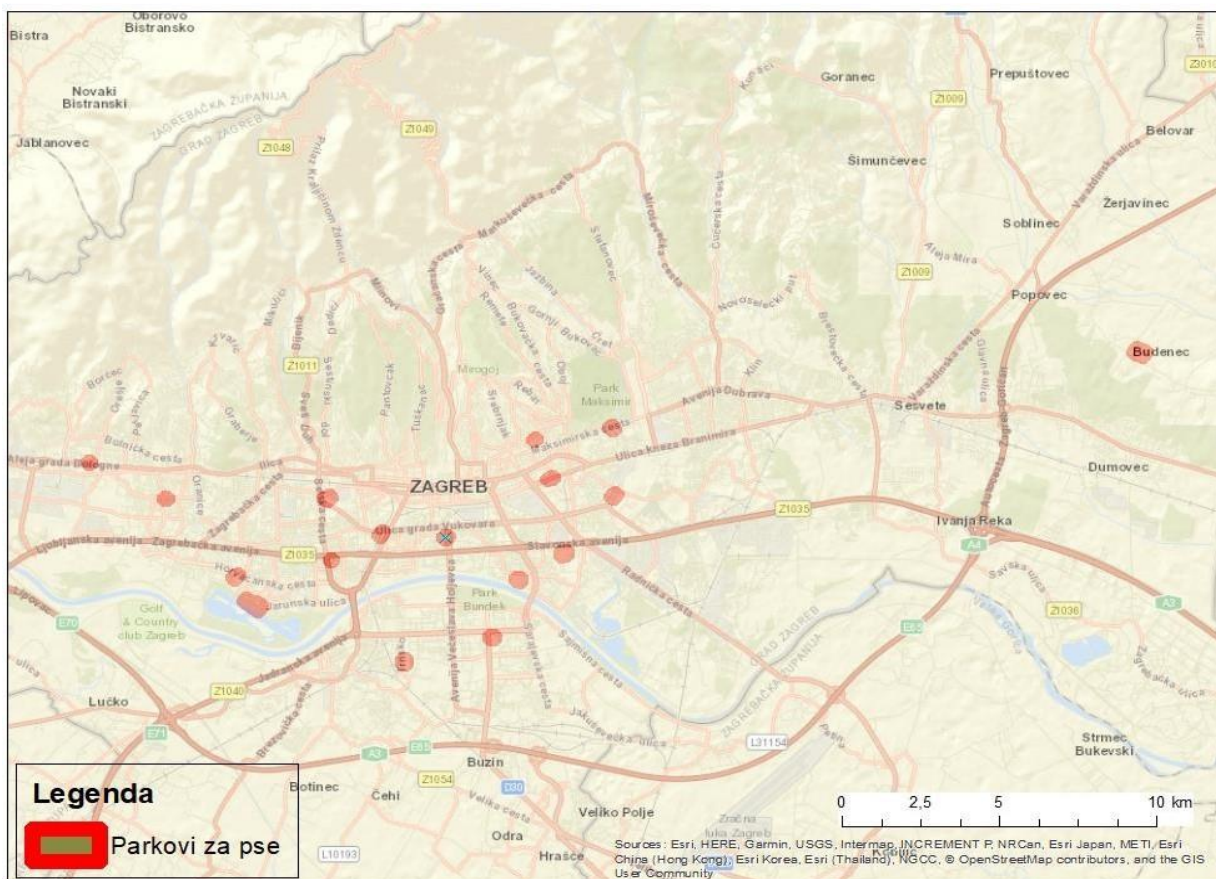
Tab.1. Popis lokacija u gradu Zagrebu gdje se psi mogu kretati bez povodca

REDNI BROJ	LOKACIJA
1.	Dotrščina
2.	Grmoščica
3.	travnata površina omeđena Ulicom Hrvatske bratske zajednice s istoka i zapada, Ulicom grada Vukovara sa sjevera i Slavonskom avenijom s juga
4.	u Sesvetama, od cjevovoda, zapadnom stranom Savske ceste prema jugu do Rimskog puta
5.	na velikoj livadi, dijelu parka Maksimir sukladno odredbama Javne ustanove "Maksimir"
6.	na zelenoj površini omeđenoj Maksimirkom cestom i Hondlovom
7.	na prostoru između Ulice Florijana Andrašeca i željezničke pruge
8.	na prostoru južno od Zagrebačke avenije u Prečkom
9.	na prostoru između Selske ceste, Zagrebačke avenije i Zadarske ulice
10.	na prostoru zapadno od Mandlove ulice na uglu s Maksimirkom
11.	u parku Ribnjak, na dijelu uz Zvonaričku i Degenovu ulicu
12.	na prostoru omeđenom Ksaverskom cestom, Radićevim šetalištem i Mirogojskom cestom
13.	na prostoru kod skretanja iz Avenije Većeslava Holjevca u Siget
14.	na prostoru kod skretanja iz Avenije Većeslava Holjevca u Siget
15.	na lijevoj i desnoj obali Save (inundacija)

16.	u Sesvetama, sjeverno od ŠRC "Luka", uz potok Vuger
17.	na prostoru Brezovice u oteretnom kanalu Sava-Odra, zapadno od Brezovičke ceste prema Hrvatskom Leskovcu
18.	na prostoru Lastovske ulice uz Slavonsku aveniju (od Gruške do Avenije M. Držića)
19.	na prostoru ispod petlje Slavonske avenije-Avenije Marina Držića
20.	na prostoru Nalješkovićeve, istočno od OŠ Marina Držića
21.	na prostoru između Priobalne ceste i Savskog nasipa
22.	na prostoru Jelenovca
23.	na produžetku ulice III. Retkovec, iza betonare
24.	na prostoru između Branimirove i željezničke pruge od Osječke do željezničke postaje u Čulincu, te od željezničke postaje u Čulincu do VII. Retkovca
25.	na prostoru Sesevtske Sopnice, zapadno od Vuger potoka, između mosta na Sopničkoj i mosta na Prelčevoj ulici
26.	na prostoru između zapadne strane Ulice Ljudevita Posavskog i Vuger potoka u predjelu izlaza zapadnog kraja ulice Rimski put
27.	na prostoru zapadno od Ulice Petra Zoranića u Sesvetama (Kobiljaku)
28.	Dinarski put
29.	na prostoru između Ulice Ivane Brlić-Mažuranić i Trga Ivana Kukuljevića
30.	na prostoru između Ulica hrvatskih branitelja, Samoborske i Stenjevečke
31.	na prostoru između Šoljanove ulice i Ulice Drage Gervaisa
32.	na prostoru između Zagrebačke avenije i Jarunske ulice, omeđenom Štritofovom i Ulicom braće Domany, uz potok Čnomerec
33.	na prostoru uz Zagrebačku aveniju, od Petrovaradinske do Baranovićeve
34.	na prostoru tramvajskog okretišta na Vrbanima III
35.	na prostoru namijenjenom slobodnom držanju pasa između ulice Trnsko i Parka mladenaca (park za pse)
36.	livada iza Doma zdravlja Vrapče
37.	livada uz Aleju grada Bologne nasuprot Područnom uredu Susedgrad (prije benzinske crpke),
38.	livada, ugao ulice Medpotoki i Sigetje (kod parkirališta GEC)
39.	polovina parka iza zgrada u Ulici Side Košutić i Gospodske (pokraj reciklažnog dvorišta)
40.	Medpotoki – Ulica kerestinečkih žrtava (križanje, desni dio)
41.	livada između ulice Oranice i benzinske stanice u Vrapču na Ilici
42.	prostor na uglu ulice Male putine i Ladišine
43.	kod Ulice D. Krapeca (zelena površina kod škole)

Izvor: Službeni glasnik Grada Zagreba, 2015

Od navedenih lokacija gdje je dozvoljen pristup psima bez povodca, 17 je parkova za pse, a nalaze se na sljedećim područjima prikazanim na sl.4.

Sl. 4. Karta s označenim parkovima za pse na području grada Zagreba

Broj pasa koji dolaze na jedan park unutar gradskih četvrti prikazan je u Tab. 2, no treba imati na umu kako stanje ne mora odgovarati točnom broju pasa po naselju i pasa po parkovima. Također, statistički podaci za broj pasa koji dolaze na kvartovski park za pse prikazani su za naselja koja imaju park za pse, a broj može biti veći, ali i manji jer nerijetko stanovnici prilikom šetnje koriste namjenske prostore susjednih gradskih četvrti. Naime, u određenim gradskim četvrtima (Tab. 2) ne postoje parkovi za pse, pa su tako stanovnici određenih tih naselja primorani koristiti park za pse susjedne gradske četvrti. Športsko-rekreacijski centar Jarun predstavlja popularno rekreacijsko odredište te je unutar parka za pse Jarun broj pasa veći od broja prikazanog u Tab. 2.

Tab. 2. Broj pasa po parku za pse unutar gradskih četvrti grada Zagreba

Gradske četvrti	Površina (km ²)	Broj stanovnika	Broj kućanstva	Broj označenih pasa	Broj parkova za pse	Broj pasa po parku za pse
Grad Zagreb – Ukupno	641,32	790 017	303 441	53 491	17	3 147
Donji Grad	3,02	37 024	16 616	2 929	0	/
Gornji Grad – Medveščak	10,19	30 962	12 904	2 275	0	/
Trnje	7,36	42 282	18 352	3 235	2	1 618
Maksimir	14,97	48 902	19 098	3 367	2	1 684
Peščenica – Žitnjak	35,30	56 487	21 628	3 813	3	1 271
Novi Zagreb – istok	16,54	59 055	24 827	4 376	1	4 376
Novi Zagreb – zapad	62,64	58 103	21 564	3 801	1	3 801
Trešnjevka – sjever	5,81	55 425	23 783	4 192	2	2 096
Trešnjevka – jug	9,84	66 674	28 055	4 946	3	1 649
Črnomerec	24,23	38 546	15 175	2 675	0	/
Gornja Dubrava	40,26	61 841	21 257	3 747	0	/
Donja Dubrava	10,81	36 363	12 319	2 172	0	/
Stenjevec	12,18	51 390	18 983	3 346	1	3 346
Podsused – Vrapče	36,16	45 759	16 781	2 958	1	2 958
Podsljeme	59,43	19 165	6 591	1 162	0	/
Sesvete	165,25	70 009	21 950	3 869	1	3 869
Brezovica	127,33	12 030	3 558	627	0	/

Izvor: Popis stanovništva, 2011; URL 15

Iako je broj pasa u Zagrebu u konstantnom porastu, kantice za pseće fekalije u istom su broju već godinama, a to je oko 250 kantica što bi značilo da na jednu kanticu dolazi 214 pasa (URL 15). Zanimljivo je kako zakon ističe da se fekalije odlažu u označene kante postavljene na javnim površinama, a ne u obične kante. Sukladno tome očituje se loš prostorni raspored takvih kanti te onemogućavanje provođenja zakonske prakse koju bi trebali provoditi šetači pasa.

Grad Zagreb može se pohvaliti trenutno kao grad koji ima najviše namijenjenih površina za šetače pasa na području Hrvatske. Također, broj pasa u Gradu Zagrebu je najveći u Hrvatskoj te je 2017. zabilježen porast ukupnog broja registriranih (čipiranih) pasa, a u samo pet godina njihov broj se povećao za 12 991 pasa i sada ih u gradu živi 44 066 (URL 15). Naravno u statistici su izostavljeni psi koji nisu čipirani jer se ne nalaze u evidenciji veterinarskih ambulana koje su odgovorne za ovaj podatak. U skladu s brojem pasa u Gradu Zagrebu, pretpostavka je da bi Zagreb kao grad s najvećim brojem pasa u Hrvatskoj trebao imati i odgovarajuću infrastrukturu za pse kao što su ograđene površine za pse (parkovi za pse) i ostale oblike namjenske infrastrukture. Javljaju se problemi vezani uz korištenje prostora koji nije namjenski predviđen za šetače pasa, dok zakon nalaže kako je kretanje kućnih ljubimaca koji se kreću slobodno ili na povodcu zabranjeno na dječjim igralištima, cvijetnjacima, neograđenim športskim terenima, neograđenim dvorištima škola i vrtića te na drugim mjestima gdje postoji opasnost ugrožavanja zdravstveno-higijenske sigurnosti i zdravlja ljudi (URL 14). Zakonska odluka ističe kako je kretanje kućnih ljubimaca dopušteno na javnim površinama te prostorijama javne namjene uz dopuštenje vlasnika, odnosno korisnika prostora, i uz odgovarajuće uvjete, osim ako odlukom nije drugačije određeno (URL 14). Odluka² koja se odnosi na namjenske površine za pse glasi: "Psa se smije izvoditi na javne površine gdje je to ovom odlukom dopušteno ako je označen mikročipom, na povodcu i pod nadzorom posjednika". U Odluci³ piše "Opasnog psa se smije izvoditi na javne površine gdje je to ovom odlukom dopušteno ako je označen mikročipom, ima brnjicu, na povodcu je i pod nadzorom vlasnika." Također odlukom⁴ su izražene i prekršajne novčane kazne u slučaju kršenja naznačenih zakona (URL 14). Unatoč navedenom, važno je istaknuti kako su problemi i dalje prisutni prilikom šetnje, prvenstveno zato što veliki broj površina u gradu Zagrebu nije označen kao područje gdje se psi smiju kretati bez povodca, a na nekim zelenim površinama koje izgledaju kao da se psi smiju kretati na njima ne postoji znak da ne smiju.

Vidljivo je kako pravne odluke jasno govore o javnim prostorima i bivanju pasa na njima u prisustvu vlasnika, no glavni problem je u tome koliko su navedeni zakoni vidljivi i primjenjivi u prostoru s obzirom na navedeni broj pasa u Zagrebu.

² Odluke o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama, Članak 14.

³ Odluke o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama, Članak 14.

⁴ Člankom 22. Odluke o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama, propisane su novčane kazne za nepostupanje prema odredbama o izvođenju na javne površine i čišćenju fekalija. Tako će novčanom kaznom u iznosu od 600,00 do 1.000,00 kuna biti kažnjena za prekršaj fizička osoba.

4. Prostorne prakse i korištenje javnih prostora šetača pasa na području zagrebačke Trešnjevke

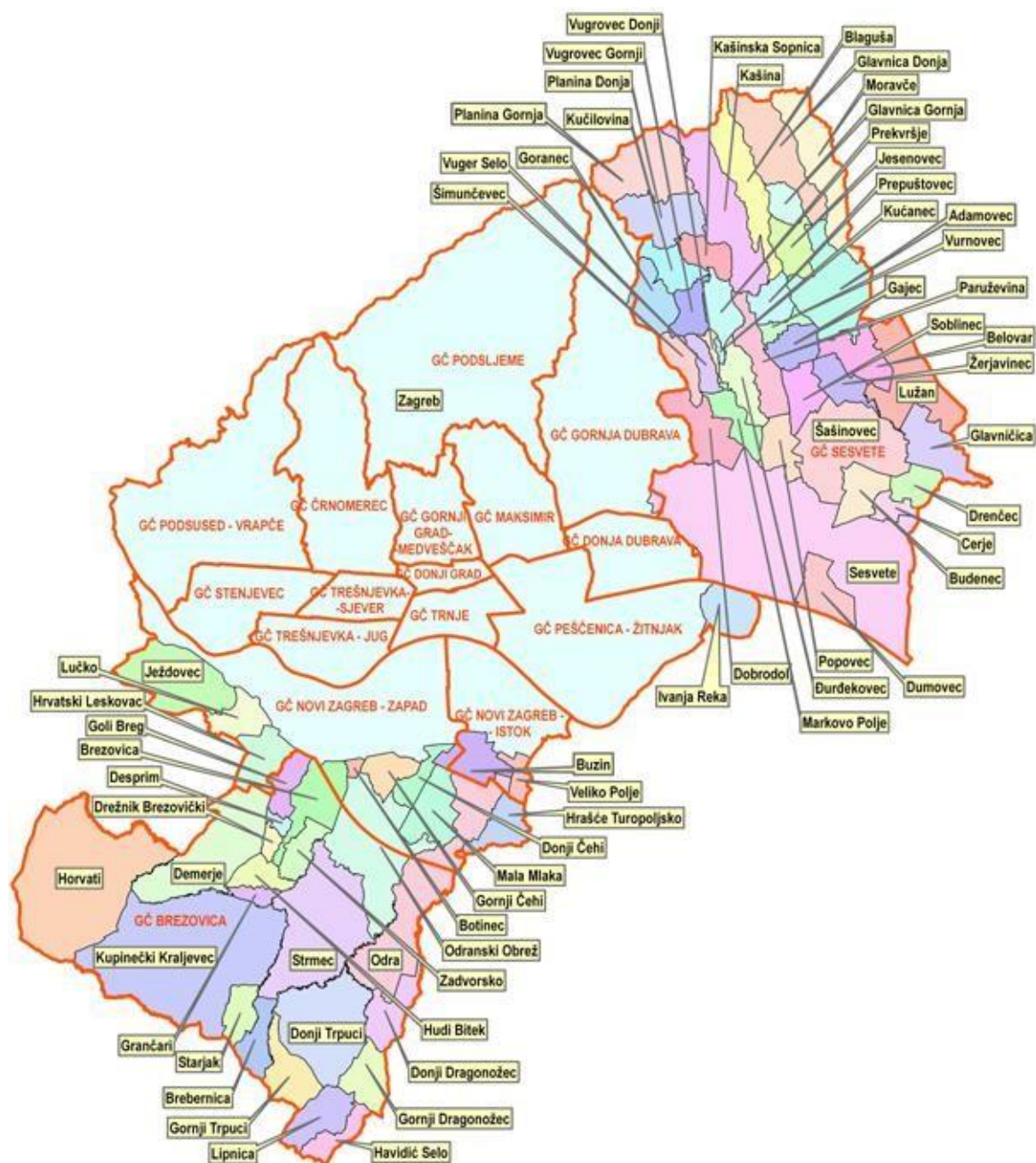
Može se zaključiti kako je šetanje pasa jedna od najzastupljenijih dnevnih aktivnosti u gradovima. Zagrebačka Trešnjevka kao jedno od najgušće naseljenih područja grada Zagreba i kao područje koje se ističe s brojem parkova za pse zahvalan je prostor za proučavanje ove tematike. Cilj ovog poglavlja je prikazati rezultate provedenog istraživanja, tj. kartirane podatke, rezultate anketnog upitnika te intervjua.

4.1. Opća obilježja zagrebačke Trešnjevke

Zagrebačka Trešnjevka sastoji se od dvije gradske četvrti, Trešnjevke jug i Trešnjevke sjever. Trešnjevka jug prostire se na 9, 836 km² (URL 16). Prema popisu stanovništva iz 2011. na području gradske četvrti živi 66 674 stanovnika, a gustoća naseljenosti je 6 778 st./km². Najviše stanovnika broji područje mjesne samouprave Prečko, a najmanje Gajevo. Prosječna dob stanovništva je 39,8 godina, broj kućanstava je 24 938, a broj stanova 27 463 (Popis stanovništva, 2011). Trešnjevka jug nizinska je gradska četvrt koja je smještena na aluvijalnoj terasi rijeke Save, a njezinim područjem teku tri podsljemenska potoka; Vrapčak, Kustošak i Čnomerec koji se nizvodno od Savskog mosta ulijevaju u rijeku Savu (URL 17). Gradska četvrt graniči na sjeveru s gradskom četvrti Trešnjevka sjever, na zapadu s gradskom četvrti Stenjevec, na jugu s gradskom četvrti Novi Zagreb-Zapad, a na istoku s gradskom četvrti Trnje (sl.5). Južnim dijelom područja Trešnjevke jug dominiraju športsko rekreacijski centar Jarun na čijoj se površini nalazi kompleks jezera, te vodozaštitno područje uz Savu. Također. gotovo svi stanovnici prebivaju sjevernije od navedenih područja, tj. u urbanom dijelu četvrti (URL 17). Na području Trešnjevke jug nalazi se 6 mjesnih odbora; Prečko, Vrbani, Jarun, Srednjaci-Horvati, Gajevo, Knežija.

Trešnjevka sjever prostire se na 5, 8 km², a prema popisu stanovništva 2011. godine na području gradske četvrti živi 55 425 stanovnika te je gustoća naseljenosti 9 506 st./km² (URL 18). Sastoji se od deset mjesnih odbora, a najveći broj stanovnika živi na području mjesne samouprave Stara Trešnjevka, dok najmanje živi na području mjesne samouprave Antun Mihanović. Gradska četvrt Trešnjevka sjever omeđena je Zagrebačkom avenijom na jugu, Zagrebačkom cestom na zapadu, Savskom cestom na istoku te željezničkom prugom na

sjeveru te graniči s četvrtima Donji grad, Trnje, Trešnjevkom jug, Črnomerec i Stenjevec (sl.5).

Sl. 5. Smještaj gradskih četvrti Trešnjevka Sjever i Trešnjevka Jug u administrativnoj podjeli Grada Zagreba

Izvor: <https://www.zagreb.hr/granice-podrucja-gradskih-cetvrti/12917>

Najveća preobrazba zagrebačke Trešnjevke koja je do 19. st. bila izrazito ruralno područje grada, događa se izgradnjom željezničke pruge Zidani Most-Zagreb-Sisak 1862.godine, odnosno današnjeg Zapadnog kolodvora kojim je pokrenuta industrijalizacija okolnih dijelova (URL 18). Trešnjevka se izrazito izgrađuje između Prvog i Drugog svjetskog rata zbog potrebe stanovništva koje je u stalnom porastu. Također, gradi se tramvajska pruga koja prolazi kroz cijelu Tratinsku i Ozaljsku ulicu te nastaje novo spremište tramvaja na području Ozaljske ulice. U razdoblju između dva svjetska rata Trešnjevka se oblikuje kao prepoznatljiva gradska četvrt te je poznata kao zagrebački radnički geto. Karakteristične trešnjevačke prizemnice u većini slučajeva se grade bez građevinske dozvole te je do danas raspored i izgled ulica na području Trešnjevke jug zadržao krivudavost u tipu seoskog tlocrta (URL 18).

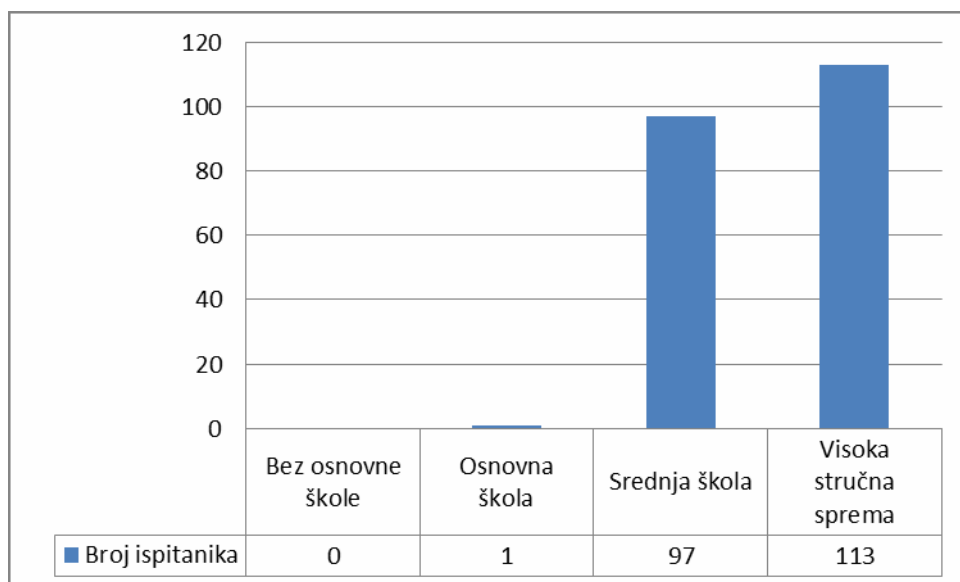
Nakon Drugoga svjetskog rata na trešnjevačkom je području dominirala problematika komunalnog opremanja i uređivanja neplanski sagrađenih naselja, udomljavanje sve većeg broja stanovnika i gradnja neophodnih glavnih objekata. Dodatne probleme prouzročila je velika poplava 1964. godine koja je prouzročila materijalne probleme znatnom broju kućanstava. Ta je nesreća potaknula ubrzanu gradnju kojom je Trešnjevka poprimila novi urbani izgled. Do kraja 1968. na južnom je dijelu Trešnjevke sagrađen 6731 novi stambeni objekt (URL 18).

Područje zagrebačke Trešnjevke vrlo brzo se izgradilo te je industrijalizacijom u kratko vrijeme od ruralnog i neizgrađenog područja preraslo u gusto izgrađeno područje, posebice područje Trešnjevke sjever. Manjak istaknutih zelenih površina na Staroj Trešnjevci i drugim dijelovima sjeverne Trešnjevke može se pripisati brzom izgradnji koja ju je zadesila za vrijeme industrijalizacije. Unatoč tome, ne smije se zaboraviti na područje Trešnjevke jug gdje se ističe športsko-rekreacijski centar Jarun, koji je jedna od najvećih zelenih površina na području grada Zagreba. Također, na Trešnjevci jug sva naselja su tzv. "noviji kvartovi" koji su građeni planski, tj. promišljanjem naselja kao cjeline te su tako dobro opremljeni zelenim površinama (URL 19).

4.2. Demografska obilježja šetača pasa na području zagrebačke Trešnjevke

Anketno istraživanje 2017. godine provedeno je na uzorku od 211 ispitanika od kojih je 44% muškaraca i 56% žena. Prema dobnim skupinama prevladava mlađa dobna skupina od 18-30 godina (82), a slijedi ih dobna skupina od 31-45 godina (67) te dobna skupina od 46-60 godina (45). Najmanje šetača pasa je onih od 60 godina na više (17).

U obrazovnoj strukturi šetača pasa najveći je udio u visokoj stručnoj spremi (113), dok srednjoškolsko obrazovanje ima 97 ispitanika. Značajan broj šetača pasa sa srednjom stručnom spremom su studenti (37), dok osnovnoškolsko obrazovanje ima jedan ispitanik (sl. 6)

Sl. 6. Obrazovna struktura ispitanika

Među šetačima njih 56% nema djece, dok 44% ima djece. Najveći broj ispitanika ima jedno ili dvoje djece, dok ih je najmanje s troje ili više djece. Treba naglasiti kako najveći broj šetača pasa pripada dobnoj skupini 18-30 te još nisu osnovali obitelj ili su u procesu školovanja.

Gledajući na vrstu stambenog objekta u kojem šetači pasa s područja Trešnjevke žive, najveći broj ispitanika živi u stambenoj zgradi do 8 katova (129), a najmanje ih živi u neboderu s osam katova i više (28). U obiteljskoj kući s jednim ili više stanova živi 54 ispitanika. Nadalje, većina ispitanika u stambenim objektima u kojima živi nema dvorište, a većinom

ispitanici koji imaju dvorište žive u obiteljskim kućama. Zanimljiva je korelacija između vremenske duljine šetnje pasa i tipa stambenog objekta u kojem ispitanici žive. Naime veći dio ispitanika koji živi u obiteljskim kućama s dvorištem šeće svoje pse vremenski kraće nego oni koji nemaju dvorište. Navedena činjenica može se pripisati tomu što dvorište omogućava duži boravak psa na otvorenom te veći prostor gdje se pas može kretati, pa će tako šetači pasa koji imaju dvorište šetati svoje pse vremenski kraće nego oni koji nemaju dvorište.

Ispitanici od 60 godina i više prijeđu manju udaljenost prilikom prosječne šetnje (do 500 m) te su skloniji provođenju vremena na područjima zadržavanja, tj. zelenim površinama ili parkovima za pse. Ista dobna skupina ispitanika spremna je manje prehodati do lokacije gdje postoji park za pse. Navedeno se slaže s prije uspostavljenom tezom kako demografske karakteristike šetača pasa utječu na mehanizam šetnje, tj. da će šetači pasa stariji od 65 godina prijeći manju udaljenost prilikom šetnje (Westgarth i dr., 2015).

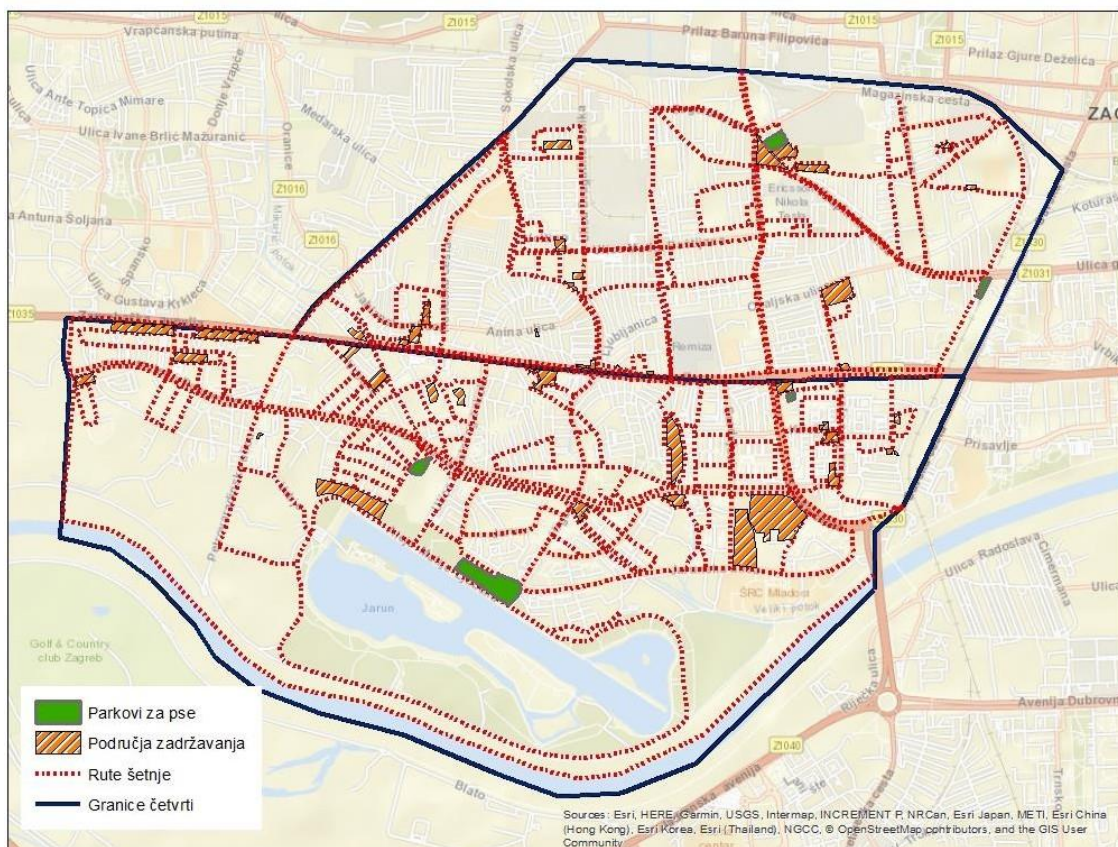
Demografska karakteristika šetača pasa koja utječe na samu prostornu praksu i kretanje šetača pasa je dob. Postoje razlike između ispitanika starijih od 60 godina i mlađih od 60 godina. Kod ispitanika mlađih od 60 godina nema značajnije razlike u trajanju šetnje i prijeđenoj udaljenost prilikom šetnje. Korelacija je vidljiva između spola šetača pasa i neugodnosti doživljenih prilikom šetnje. Naime, 87% ispitanih šetačica pasa doživjelo je neugodnosti u obliku prijetnji i vrijeđanja prilikom šetnje pasa. Iz provedenog istraživanja na temelju dobno-spolne strukture šetača pasa može se zaključiti kako je najmanje šetača pasa u životnoj dobi od 60 godina na više. Prema rezultatima je vidljivo da šetači pasa koji žive u objektu bez dvorišta šeću psa češće i duže nego šetači koji žive u stambenom objektu s dvorištem. Isto tako, veći je udio šetača pasa bez djece.

4.3. Zone kretanja i zadržavanja šetača pasa te trajanje šetnje pasa na području zagrebačke Trešnjevke

Na temelju kartiranja zagrebačke Trešnjevke utvrđene su zone kretanja i zadržavanja šetača pasa (sl. 7). Kao glavne zone kretanja istaknule su se šetnice uz potoke Vrapčak, Kustošak i Črnomerec te šetališta uz zelene površine. Rute kretanja se razlikuju s obzirom na promatrane četvrti. Na području gradske četvrti Trešnjevka sjever zone dinamičkog kretanja većinom su šetnice uz glavne prometnice i u blizini zelenih površina gdje se u konačnici šetači pasa zadržavaju. Kao neki od primjera mogu se izdvojiti šetalište uz potok Vrapčak i Kustošak, Fallerovo šetalište, nekadašnja željeznička trasa vlaka Samoborčeka, Brozova ulica, šetalište i put uz područje parka Pravednika među narodima, ulica Andrije Žaje, područje Parka stara Trešnjevka te cijeli potez Zagrebačke avenije kao i ulica Florijana Andrašeca (sl. 7). Razlika se primjećuje kod područja mjesnih samouprava Pongračevo, Ljubljanića, Ante Starčević i Rudeš. Navedena područja mjesnih samouprava imaju više zelenih površina i šetališta te je na njima zabilježena najveća koncentracija šetača pasa. Kao područja zadržavanja ističe se nekoliko zelenih površina kojih je više na područjima mjesne samouprave Ante Starčević i Rudeš, dok se prema istoku njihov broj smanjuje. U ostalim naseljima kao glavna područja zadržavanja ističu se park za pse na križanju Selske i Zagorske, park Stara Trešnjevka, zelena površina na području Parka pravednika među narodima, manja zelena površina u Kučerinoj ulici, park za pse u ulici Florijana Andrašeca te zelena površina južno od Kostelske ulice. Unutar područja mjesne samouprave Ante Starčević (naselje Voltino) nalazi se više zelenih površina koje su ujedno i mjesta zadržavanja. Veći broj područja zadržavanja na Voltinom i Rudešu pripisuje se morfološkoj strukturi naselja, rasporedu ulica i postojanju zelenih površina.

Unutar gradske četvrti Trešnjevka jug nalazi se veći broj zelenih površina te zona kretanja. Svako od 6 područja mjesne samouprave unutar gradske četvrti ima barem jednu zonu zadržavanja ako izostavimo parkove za pse kojih je na ovom području tri. Takva situacija rezultat je morfološke strukture tj. činjenice da je većina naselja unutar Trešnjevke jug novije i planirane gradnje. Novija gradnja Trešnjevke jug rezultirala je većim brojem zelenih površina koje predstavljaju glavna područja zadržavanja šetača pasa. Šetači pasa prema dosadašnjim istraživanjima preferiraju kretanje unutar ili u blizini prirodnih područja, tj. što "zelenijih" površina. Nadalje, na samom području Trešnjevke jug smješten je ŠRC Jarun i Savski nasip koji su popularna odredišta i zone kretanja šetače pasa. Može se zaključiti kako

šetači pasa u svakom slučaju na područja obje gradske četvrti koriste iste oblike prostora prilikom zadržavanja, tzv. hotspot područja, a to su zelene otvorene površine i parkovi za pse. Što se tiče zone kretanja one se nešto razlikuju zbog morfološke strukture gradskih četvrti pa će se tako na području Trešnjevke sjever više kretati po asfaltiranim nogostupima uz prometnije ceste. Unatoč tomu, istraživanje je pokazalo kako će šetači pasa odabrati zelene otvorene površine i parkove za pse u onim naseljima gdje postoje parkovi za pse (sl. 8). Unutar naselja gdje ne postoje parkovi za pse šetači uglavnom koriste zelene otvorene površine ili koriste sve oblike javnih površina prilikom šetnje (sl. 8).

Sl. 7. Prikaz rute šetanja i područja zadržavanja unutar zagrebačke Trešnjevke

Tab. 3. Najčešće korišteni oblici prostora prilikom šetnje pasa na području zagrebačke Trešnjevke

Redni broj (prema najčešćem korištenju prostora)	Naselja s parkovima za pse	Naselja bez parkova za pse
1.	Zelene otvorene površine (38)	Zelene otvorene površine (63)
2.	Površine gdje je dozvoljeno šetati psa bez povodca/parkovi za pse (32)	Nije bitno/sve (59)
3.	Nije bitno/sve (28)	Šetališta (27)
4.	Šetališta (7)	Asfaltirano područje (21)
5.	Asfaltirani put uz glavne prometnice (4)	Površine gdje je dozvoljeno šetati psa bez povodca/parkovi za pse (20)
6.	Asfaltirano područje (2)	Asfaltirani put uz glavne prometnice (12)
7.	Nešto drugo (2)	Nešto drugo (1)

Anketnim ispitivanjem utvrđeni su najpopularniji oblici javnih površina među šetačima pasa zagrebačke Trešnjevke. Vidljiva je razlika između dvaju promatranih prostora. Naime, ispitanici oba područja češće koriste zelene otvorene površine prilikom šetnje pasa. Razlika se pojavljuje kod drugog najčešće korištenog oblika prostora. Naime, ispitanici anketirani na području naselja gdje postoje parkovi za pse ističu parkove za pse kao drugi najčešće korišteni oblik površine, dok je u slučaju naselja gdje ne postoje parkovi za pse takav oblik površina tek na petom mjestu. Također, šetači pasa s područja naselja gdje ne postoje parkovi za pse u velikom broju koriste sve oblike javnih površina prilikom šetnje. Šetači pasa s oba promatrana područja u manjoj mjeri koriste asfaltirana područja prilikom šetnje. Na temelju rezultata zaključujemo kako šetači pasa većinom koriste sve oblike površina prilikom šetnje, no prednost će imati zelene otvorene površine i parkovi za pse. Možemo zaključiti kako će

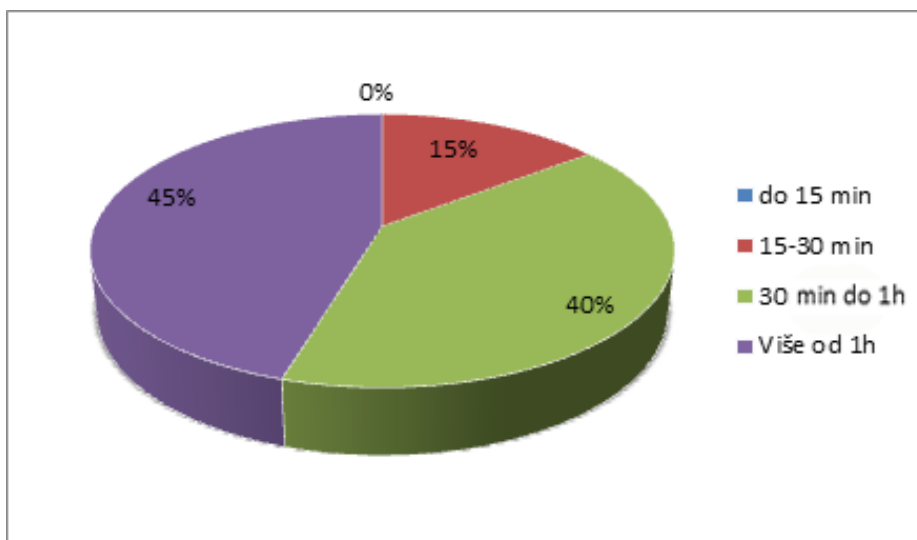
korištenje javnih površina šetača pasa ovisiti i o tome postoji li u naselju gdje žive park za pse te ako postoji, park za pse će biti preferencijalno mjesto šetnje i zadržavanja.

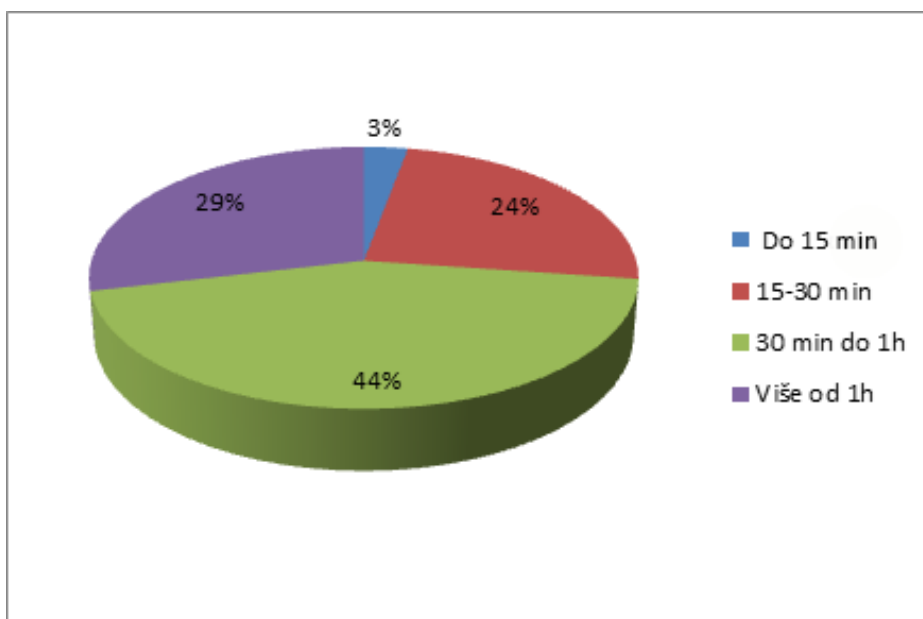
Sl. 8. Oblici zona kretanja šetača pasa na području Trešnjevke sjever

4.3.1. Trajanje šetnje sa psom i prijeđena udaljenost

Trajanje šetnje i prijeđena udaljenost prilikom šetnje pasa variraju s obzirom na to ima li naselje park za pse ili nema. Rezultati dobiveni na temelju anketnog upitnika ukazuju na činjenicu da šetači pasa koji se kreću unutar naselja s parkovima za pse, šecu svoje pse duže no što šecu šetači u naseljima bez parkova za pse (sl. 9, sl. 10).

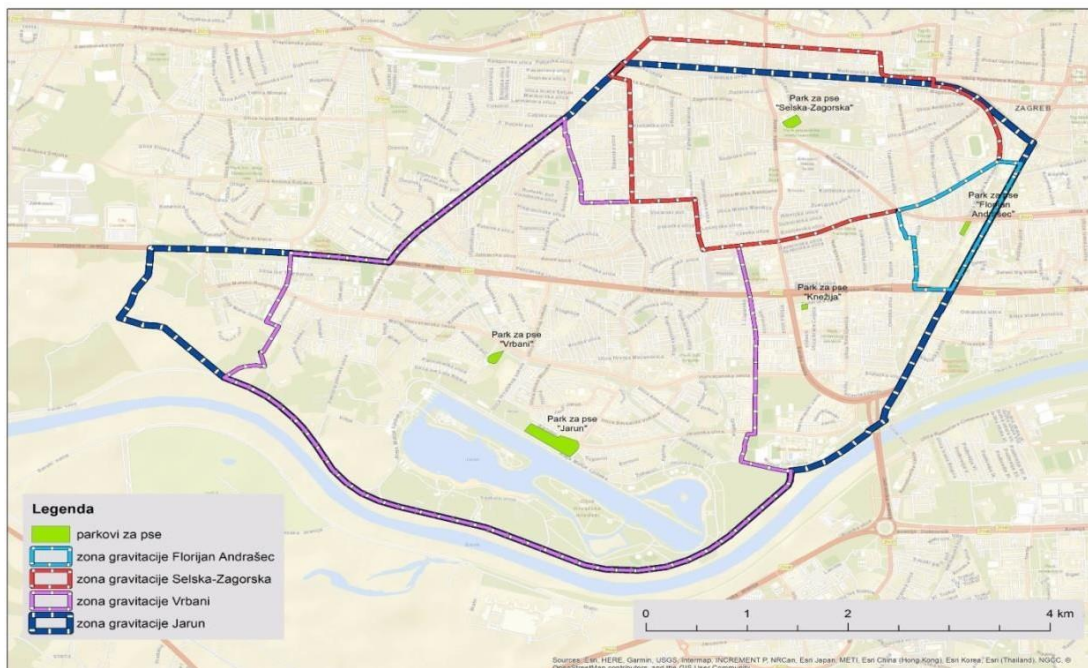
Sl. 9. Trajanje prosječne šetnje u naseljima u naseljima s parkovima za pse

Sl. 10. Trajanje prosječne šetnje u naseljima bez parkova za pse

Trajanje šetnje obuhvatilo je šetnju i vrijeme provedeno prilikom zadržavanja na zelenim površinama ili unutar parkova za pse. Naime, ovakav rezultat pripisuje se činjenici da će šetači provesti duži period unutar parka za pse koji je namjenski prostor za njih. Također, šetači pasa unutar naselja gdje ne postoje parkovi za pse kraće će se zadržavati na zelenoj otvorenoj površini zato što ona nije namijenjena za njih te nije ograđena. Područje Trešnjevke

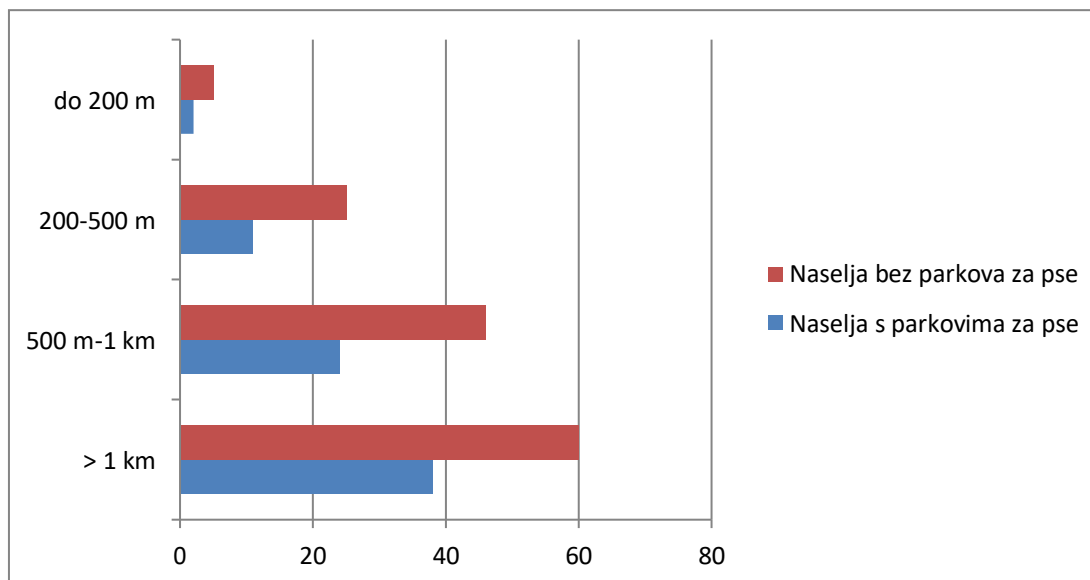
sastoji se od 16 područja mjesne samouprave unutar kojih se nalazi 5 parkova za pse. Parkovima za pse na području Trešnjevke gravitirat će veći broj šetača nego što ih živi u naselju. Kao primjer možemo uzeti park za pse na području ŠRC Jarun. ŠRC Jarun kao značajno rekreacijsko područje privlači veliki broj šetača pasa, posebice park za pse koji je najveći na području Grada. Ispitanici anketnog upitnika na području Jaruna u velikom broju nisu njegovi stanovnici te dolaze iz cijelog grada, ali i Svete Nedelje i Samobora. Slična situacija je i s ostalim parkovima za pse. Parkovima za pse gravitirat će šetači okolnih naselja zbog nedostatka namjenske infrastrukture u naseljima gdje žive (sl. 11). Možemo zaključiti kako postojanje parka za pse u naselju utječe na vremensko trajanje šetnje, tj. da će u naseljima gdje postoje parkovi za pse šetnja i provođenje vremena unutar parka biti duže nego u onim naseljima gdje park za pse ne postoji. Takva činjenica se pripisuje dužem putu od kuće do parka za pse te dužem boravku u parkovima za pse.

Sl. 11. Gravitacijske zone parkova za pse na području zagrebačke Trešnjevke

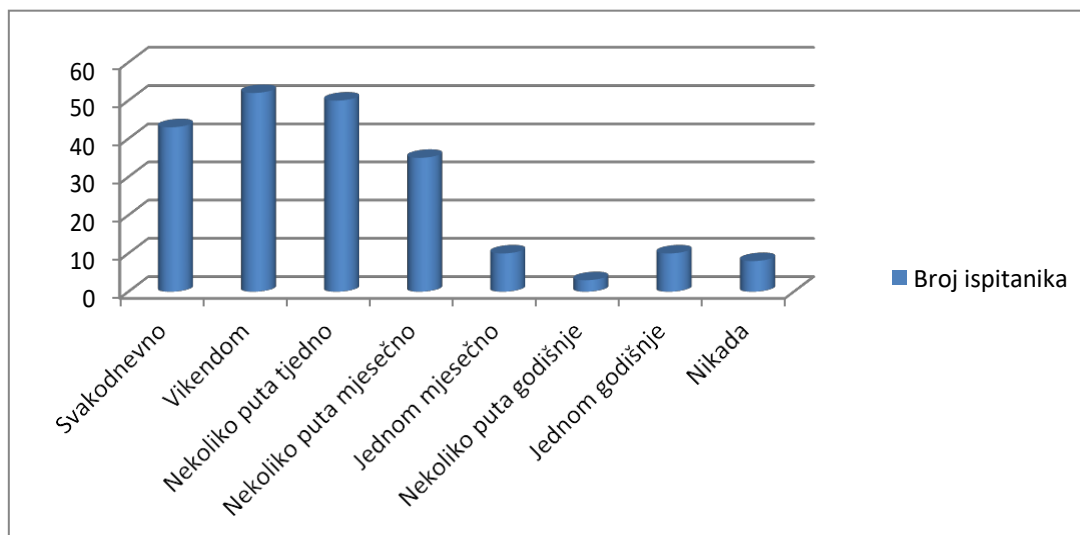
Promatramo li prijedenu udaljenost prilikom šetnje pasa vidljivo je kako je ona veća od 1 km u oba promatrana područja (sl. 12). Prosječna udaljenost koja je prijedena prilikom jedne prosječne šetnje sa psom odgovara dosadašnjim istraživanjima. Ona je veća od 1 km. Najmanji broj ispitanika psa šeće do 200 m (7). Anketnim ispitivanjem pokazalo se da je ruta šetnje sljedeća; početna točka (dom)→šetnica, nogostupi→zelena površina/park za pse

(područje zadržavanja), a istim putem se vraćaju u svoj dom. Navedene rute šetnje i mjesta zadržavanja ispitanika odgovaraju kartiranim podacima, kao i njihovim tvrdnjama o najčešće korištenom obliku infrastrukture prilikom šetnje. Naime, zelene površine i parkovi za pse predstavljaju glavnu odredišnu točku prilikom šetnje, dok ostali oblici infrastrukture kao što su asfaltirani putovi i šetališta predstavljaju prostor koji spaja dom s područjem zadržavanja.

Sl. 12. Prijeđena udaljenost prilikom prosječne šetnje pasa

Prema odgovorima ispitanika, šetači pasa najčešće su spremni prijeći od 500 m pa do 1 km više od puta koji sada prolaze kada bi se na tome putu nalazio park za pse (31%), no smatraju da bolje rješenje predstavlja park za pse unutar njihovog naselja. Također, ispitanici podjednako koriste i park za pse koji je najbliže njihovom domu i najpopularniji park. Najpopularniji park na području zagrebačke Trešnjevke je park za pse unutar područja ŠRC Jarun. Šetnju izvan matičnog naselja šetači pasa prakticiraju uglavnom svakodnevno, nekoliko puta tjedno ili vikendom (sl. 13). Razlog čestoj šetnji izvan matičnog naselja jest park za pse ili zelena površina na kojoj se zadržavaju prilikom šetnje. Većinom su takve površine unutar susjednog ili bližeg naselja. Primjerice, šetači pasa anketirani na području naselja Voltino u značajnom broju dolaze iz susjednih naselja Rudeš i Ljubljanića. Isto smo zabilježili kod ispitanika anketiranih na području zelene površine na Staglišću. Njihov veliki broj nije iz samog naselja nego iz okolnih kvartova.

Sl. 13. Šetnja izvan matičnog naselja

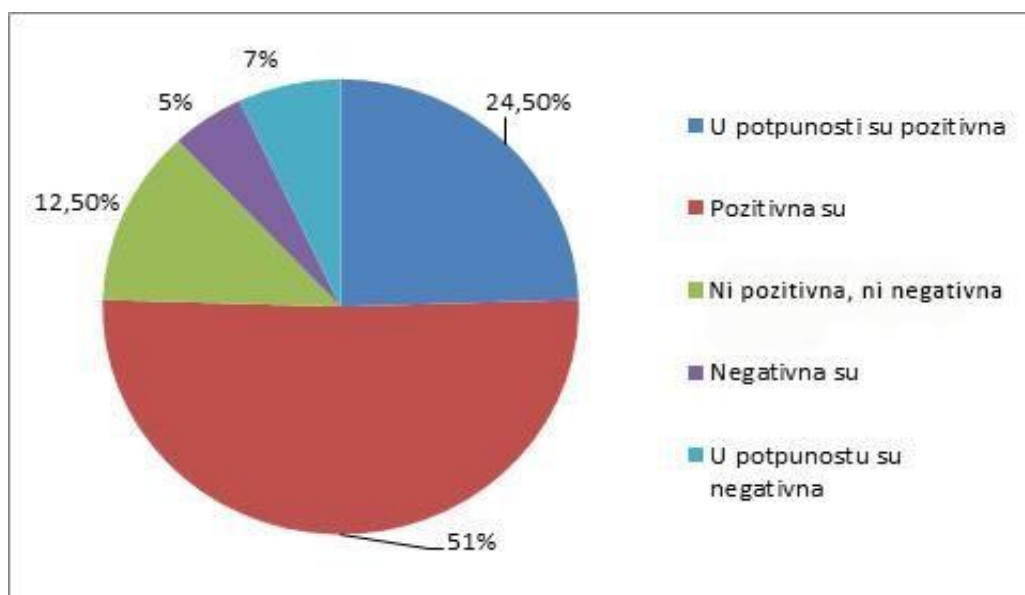
Može se zaključiti da šetači pasa najčešće prakticiraju šetnje duže od 1 km. Prosječna šetnja traje od 30 minuta pa do više od 1 sat. Određene destinacije su zelene površine ili parkovi za pse, a omiljene rute kretanja su klasična šetališta, šetališta uz potok, širi nogostupi ili jednostavno što kraći put do određene destinacije. Nadalje, za šetače koji gravitiraju nekom parku za pse a nisu iz tog naselja, primjerice Jarunu, veću ulogu igra popularnost tog parka i njegova veličina nego što je blizu. To se može potvrditi činjenicom da stanovništvo Sv. Nedjelje i Samobora više gravitira jarunskom parku iako na području Samobora postoji park za pse, a prije jarunskog iz smjera Samobora i Sv. Nedelje prema Jarunu se nalaze još dva parka, u Gajnicama i na Vrbanima.

Za većinu šetača na području zagrebačke Trešnjevke glavna područja zadržavanja su parkovi za pse ili kvartovske livade gdje je moguće pustiti psa bez povodca. Zone kretanja ovise o blizini/udaljenosti zelene površine te o estetici puta kojim se kreću, pristupačnosti i što manjoj prometnosti tog područja, tj. sigurnosti puta kojim se kreću. Šetači pasa svakog naselja s područja zagrebačke Trešnjevke gravitiraju određenom parku za pse kao što je prikazano na sl. 11. Može se vidjeti kako najveći broj šetača pasa gravitira parku za pse na Jarunu, dok najmanji parku za pse Florijana Andrašeca. Isto tako, utjecaj van same gradske četvrti ima park za pse Selska-Zagorska kojem gravitiraju šetači koji žive na području gradske četvrti Črnomerec. Istraživanje je potvrdilo da postojanje parka za pse utječe na trajanje šetnje i prijedenu udaljenost. Naime, ispitanici anketnog upitnika unutar naselja s parkovima za pse naveli su promjene od kada u naselju postoji park. Ispitanici su naveli iste ili slične razloge, a oni se odnose na kraće vrijeme provedeno u šetnji, a dulji boravak unutar parka za pse.

Također, veliki broj ispitanika (72%) je naveo kako češće šecu psa van naselja u kojem žive. Primjerice, šetači zatečeni u parku za pse na Jarunu dolaze iz susjednih naselja; s Ljubljance, Rudeša i Vrbanu. Situacija je slična i u parku za pse Selska-Zagorska gdje su ispitanici naveli kako od otvorenja parka manje koriste zelene površine u svom naselju. Navedeno potvrđuju gravitacijske zone parkova za pse.

4.4. Analiza parkova za pse i područja zadržavanja na prostoru zagrebačke Trešnjevke

Iz provedenog istraživanja možemo utvrditi kako su glavna mjesta zadržavanja šetača pasa parkovi za pse i zelene otvorene površine. Parkovi za pse bit će glavne odredišne destinacije unutar naselja u kojima se nalaze, dok će u naseljima bez parkova za pse to biti zelene otvorene površine. Važnost parkova za pse potvrđena je prilikom terenskog istraživanja. Ispitanici anketnog upitnika unutar naselja gdje ne postoje parkovi za pse na pitanje "Koliko bi vam značilo da se unutar naselja izgradi park za pse?" većinom su odgovorili "Izrazito bi mi značilo" (55%) i "Značilo bi mi" (24%). Najmanji broj se izjasnio kako im park za pse unutar naselja ne bi značio (3%) i kako im uopće ne bi značio (2%). Neutralan stav vezan za izgradnju parka unutar naselja ima 18% ispitanika. Parkovi za pse nude njihovim vlasnicima neometan boravak na javnoj površini, no iskustva s parkovima za pse nisu uvijek pozitivna. Rezultati istraživanja pokazuju kako 51% ispitanika ima pozitivna iskustva s parkovima za pse, dok 12% šetača ima negativna ili u potpunosti negativna iskustva (sl. 14). Iskustva s parkovima za pse variraju s obzirom na promatrani park i njegovu kvalitetu.

Sl. 14. Iskustva s parkovima za pse

Park za pse na Jarunu je prema mišljenju ispitanika najpopularnije područje zadržavanja. Nalazi se unutar ŠRC Jarun, oduvijek je bio područje kretanja i zadržavanja šetača pasa. Područje ŠRC Jarun bilo je popularno među šetačima i kada kretanje nije bilo zakonski dozvoljeno te je estetski je veoma privlačan prostor, nema veliki intenzitet prometa te je povezan s cijelim gradom. Ispitanici kao nedostatke ovog parka za pse navode preveliki i nepregledan prostor koji vlasnicima pasa ne daje dovoljnu kontrolu nad psima. Nedostatak hortikulturnog uređenja, hlada i vode dodatni su nedostaci koje su naveli ispitanici. Mnogi anketirani šetači naveli su plažu za pse na Jarunu kao ideju za unaprjeđenje infrastrukture za šetače pasa. Na sl. 15. prikazan je prostor parka za pse na Jarunu. Park za pse na Jarunu potvrđuje tvrdnju Cartera (2016) koji smatra kako atraktivnost parka i manji intenzitet prometa utječu na izbor lokacije za šetnju pasa i zadržavanje.

Sl. 15. Park za pse na Jarunu

Park za pse u sklopu područja Parka pravednika među narodima, na križanju Selske i Zagorske ulice (sl. 16.), većinom je dobio pozitivne komentare ispitanika, a kao nedostaci se ističu nedostatak hlada i vode. Može se reći kako park ima adekvatnu infrastrukturu za šetače, površinom je zadovoljavajuć te se nalazi na povoljnoj lokaciji za stanovnike Trešnjevke sjever. Zanimljivo je kako u slučaju ovog parka za pse veliki broj šetača je primijećen na zelenim površinama koje okružuju park unatoč postojanju navedenog ograđenog prostora. Takvu pojavu objašnjava veliki broj pasa unutar parka i veličina zelene površine koja okružuje park. Neki od ispitanika u okolici parka iznose problem neodgovornih šetača unutar parka za pse koji park koriste zbog vlastite socijalizacije, a ne zbog istrčavanja pasa. Veliki broj šetača unutar parka za pse, ali i izvan njega ne čudi s obzirom na to da je ovo trenutno najadekvatniji oblik infrastrukture na području gradske četvrti Trešnjevka sjever te ne gravitiraju njemu samo šetači koji žive na Trešnjevci sjever, već i šetači s područja susjedne gradske četvrti Črnomerec. Zanimljivo je kako je prilikom istraživanja jedino na području ovog parka primijećeno reklamiranje i oglašavanje nekih od usluga vezano za njegu pasa, kao i oglasi za udomljavanje.

Sl. 16. Park za pse unutar Parka pravednika među narodima (križanje Selske i Zagorske ulice, Trešnjevka sjever)

Na području Vrbana (sl. 17) nalazi se park za pse koji se smjestio na području nekadašnjeg tramvajskog okretišta Jarun. Ovaj park za pse pozitivno je ocijenjen i općenito i što se tiče njegova sadržaja. On, ipak, ima nešto lošije komentare kada je riječ o hortikulturnom uređenju i adekvatnosti terena. Ispitanici su u trenutku provođenja anketnog upitnika najviše kritizirali ogradu koja je u jednom dijelu bila postavljena u obliku drvenih dasaka. Takva ograda nije pružala dojam sigurnosti te su ispitanici naveli razne slučajeve kada su psi uspjeli izaći iz parka. Navedeni problem je u međuvremenu saniran te je postavljena kvalitetnija ograda u skladu sa zahtjevima građana. Kao problem kod ovog parka za pse trenutno se najviše ističe nedostatak hlada za šetače kao i nepostojanje vode.

Sl. 17. Park za pse na Vrbanima

Najmanje popularan među ispitanicima je park za pse u ulici Florijana Andrašeca (sl.18). Prilikom terenskog istraživanja u navedenom parku zatečen je najmanji broj šetača pasa. Glavni nedostaci ovog parka su neadekvatna ograda, tj. u jednom dijelu park nije ograđen. Nelogičnost predstavlja nedostatak ograde uz cestu i željezničku prugu. Također, veliki problem često okupljanje drugih kvartovskih skupina, a ne šetača pasa pa se često šetači ne osjećaju ugodno u njemu. Nadalje, problem se ističe u tome što park izgleda nedovršeno, te osim toga što ne postoji ograda u jednom dijelu, nema ni sprava te se teško po obilježjima može reći da je riječ o parku za pse.

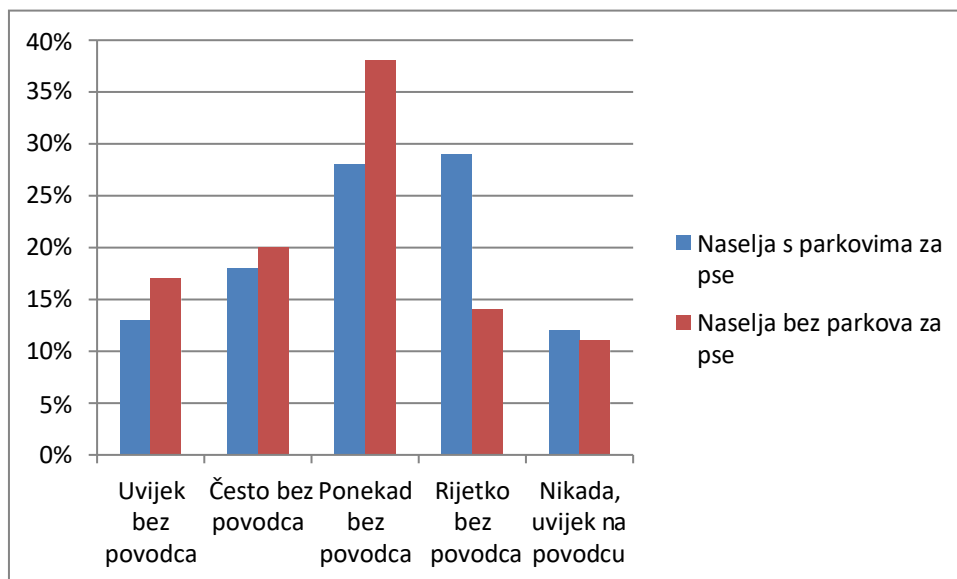
Sl. 18. Nedovršeni park za pse u ulici Florijana Andrašeca

Nakon analiziranih parkova za pse potrebno je osvrnuti se na zelene otvorene površine. Zelene otvorene površina s parkovima za pse predstavljaju glavna područja zadržavanja šetača pasa. Zelene otvorene površine rješenje su za šetače pasa u naseljima gdje parkovi za pse ne postoje. Glavna područja zadržavanja u obliku zelenih površina navedena su ranije u radu te je bitno dati analizu njihovih prednosti i nedostataka. Naime, zelene površine često nisu predviđene za kretanje pasa bez povodca te u slučaju istoga vlasnici mogu biti zakonski kažnjeni. Problematičnost navedenog je u tome što na velikoj većini površina ne postoje znakovi zabrana koji se odnose na kretanje pasa bez povodca. Nadalje, često dolazi do nelogičnosti u prostoru kao što je znak zabrane na nenamjenskoj zelenoj površini (sl. 19). Problem predstavljaju i nerazriješeni imovinsko-pravni odnosi na nekim zelenim površinama. Točnije, određene zelene površine doimaju se kao javni gradski prostor, no često su u privatnom vlasništvu. Zamjerke kod predviđenih zelenih površina za šetnju pasa bez povodca su u tome što su one smještene na nepovoljnim lokacijama. Nepovoljne lokacije u ovom slučaju predstavlja smještaj uz velike prometnice. Primjer takvih zelenih površina namijenjenih psima su zelena otvorena površina u Prečkom koja se nalazi uz Zagrebačku aveniiju te zelena otvorena površina na križanju ulice Dragutina Golika i Zagrebačke avenije u Rudešu.

Sl. 19. Znakovi zabrane psima na javnih površinama

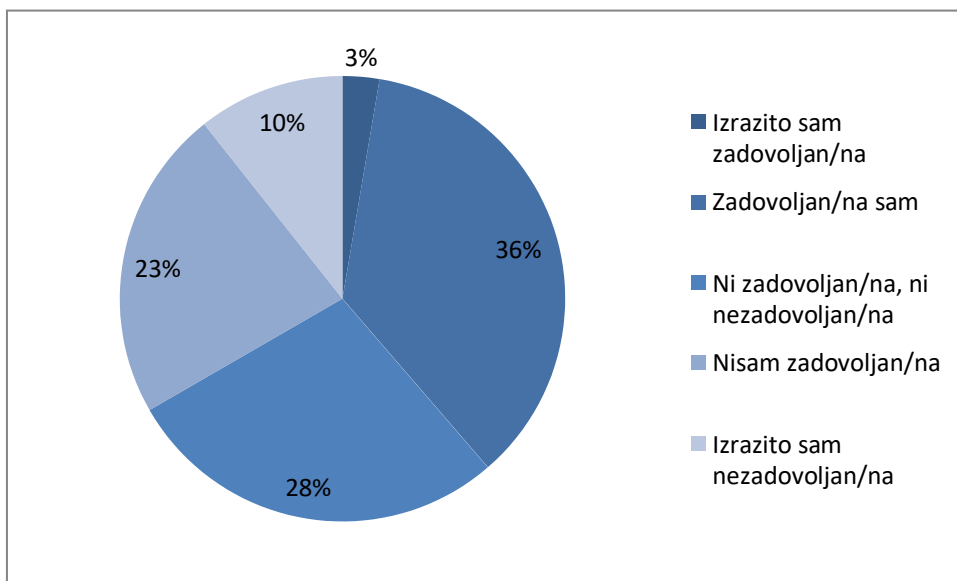
Zanimljivo je da u naseljima gdje ne postoje parkovi za pse šetači pse češće šecu bez povodca nego u naseljima gdje postoje parkovi za pse (sl. 20).

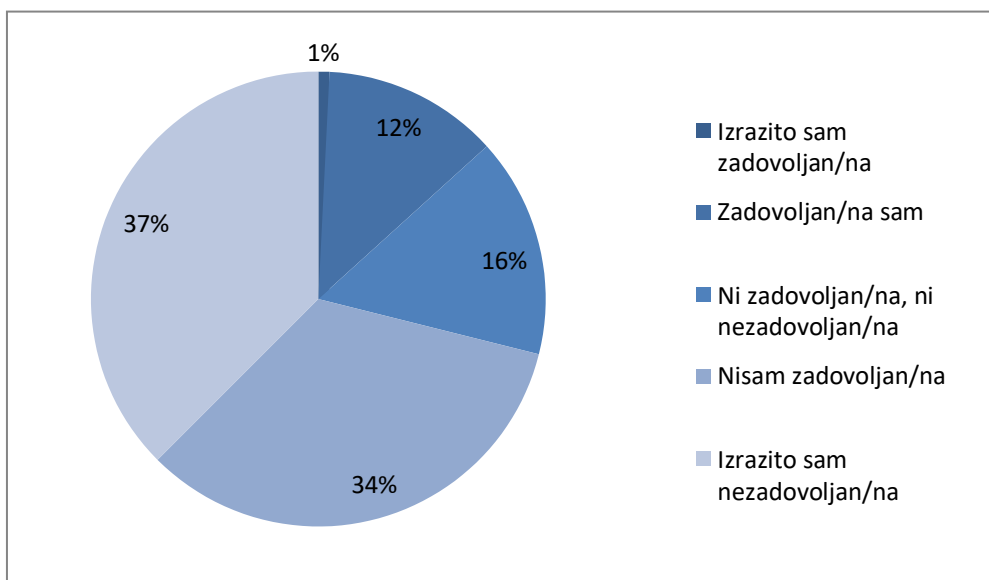
Sl. 20. Učestalost šetnje pasa bez povodca

Tijekom postavljenog pitanja "Koliko često šecete psa bez povodca?", šetnja bez povodca nije se odnosila na kretanje unutar parka za pse već na područja kao što su šetališta, zelene otvorene površine i asfaltirani putovi. U naseljima bez parkova za pse 37% ispitanika šecе psa bez povodca uvijek ili često, dok u naseljima s parkovima za pse 31% ispitanika čini isto. Rijetko ili nikada bez povodca šecе 41% ispitanika u naseljima s parkovima za pse, dok u naseljima bez parkova za pse to čini 25% ispitanika. Takav rezultat može se pripisati nedostatku namjenske infrastrukture, tj. parkova za pse. Šetači pasa su zbog nedostatka namjenske infrastrukture često primorani koristiti "zabranjene" zone kao što su zelene otvorene površine. Kada je riječ o zadovoljstvu postojećom infrastrukturom koja obuhvaća parkove za pse, zone za šetanje pasa, kantice za pseće fekalije, ispitanici imaju podvojena mišljenja. Razlika u odgovorima vidljiva je u naseljima s parkovima za pse i u naseljima bez parkova za pse (sl. 21, sl. 22). Rezultat je očekivan, šetači pasa s područja naselja gdje postoje parkovi za pse izrazito su zadovoljni ili zadovoljni postojećom infrastrukturom (39%), dok u naseljima bez parkova za pse zadovoljstvo izražava tek 13% ispitanika. Nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom prisutnije je kod ispitanika bez parkova za pse te je 71% nezadovoljno. Ispitanici unutar naselja s parkovima za pse pokazuju nezadovoljstvo, no ne u toj mjeri kao što je slučaj u naseljima bez parkova za pse (33%). Nezadovoljstvo se odnosi na nedostatak namjenskih oblika infrastrukture i neopremljenost šetališta. Također, ispitanici su

istaknuli kako često nema znakova gdje se smiju kretati sa psom, tj. gdje je zabranjeno kretanje.

Sl. 21. Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom za šetače pasa u naseljima s parkovima za pse

Sl. 22. Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom za šetače pasa u naseljima bez parkova za pse

Iako nije dio promatranih gradskih četvrti, park za pse u Trnskom omiljeni je kod ispitanika i veliki broj ispitanih je naglasio je navedeni park kao najkvalitetniji. Bitno je istaknuti kako

parkovi za pse koji su promatrani odgovaraju glavnim karakteristikama opće definicije parka za pse, a to je zelena ograđena površina. Od ostalih karakteristika koje bi park za pse trebao imati, a to je dotok vode, ažurno održavanje i nedostatak hlada, dok park u ulici Florijana Andrašeca ne odgovara generalnoj definiciji parka za pse.

4.5. Šetači pasa kao društvena zajednica na području zagrebačke Trešnjevke

Šetači pasa svakodnevna su i vrlo česta pojava u prostoru. Gotovo se ne može proći gradskim ulicama, a da se pritom ne zatekne šetač pasa neovisno o vremenskim uvjetima i vrsti prostora kojom se krećemo. Sukladno tomu, jasno je da šetači pasa formiraju društvenu pojavu i zajednicu u urbanim sredinama. Na samom početku terenskog dijela istraživanja, metodom opažanja zamijećeno je kako se njihova koncentracija znatno pojačava na zelenim površinama i parkovima za pse. Unutar navedenih površina šetači pasa se doimaju kao skladna zajednica koja kroz trenutnu rutinu ili rekreacijsku aktivnost formira određenu vrstu urbane zajednice. Anketnim upitnikom utvrđeno je kako šetači pasa formiraju društvenu zajednicu, a ti se rezultati slažu s dosadašnjim istraživanjima. Dosadašnja istraživanja utvrdila su da su zelene površine i parkovi za pse mjesta stvaranja društvene zajednice, tj. pojedinaca koji na tome prostoru putem svoje svakodnevne rutine formiraju društvo određenih i istih stavova koji su vezani uz šetnju sa svojim ljubimcem.

Anketnim upitnikom postavljena su određena pitanja vezana uz socijalnu komponentu šetnje pasa. Na stavove vezano uz parkove za pse i zelene površine kao mjesta druženja i upoznavanja ljudi 68, 5% ispitanika u potpunosti ih smatra takvim mjestima, dok se samo 1% ispitanika ne slaže s navedenom tvrdnjom. Istraživanje je pokazalo kako se većina šetača druži tijekom boravka na zelenoj površini ili u parku za pse (68%), dok se 4% uopće ne druži s ostalim šetačima (sl. 23, sl. 24).

Koliko često se družite sa šetačima pasa koje ste upoznali?	Broj ispitanika	Relativni udio
Samo dok šećem psa/kada ih sretnem	55	73%
Ne družim se s njima	3	4%
Družimo se i van šetnje/boravka na livadi (parku)	17	23%
Ukupno	75	100%

Sl. 23. Učestalost druženja sa šetačima pasa u naseljima s parkovima za pse

Koliko često se družite sa šetačima pasa koje ste upoznali?	Broj Ispitanika	Relativni Udio
Samo dok šećem psa /kada ih sretnem	85	63%
Ne družim se s njima	0	0%
Družimo se i van šetnje/boravka na livadi (parku)	51	38%
Ukupno	136	100%

Sl. 24. Učestalost druženja sa šetačima pasa u naseljima bez parkova za pse

Veliki dio ispitanika izjavilo je kako postoje i grupe na društvenim mrežama koje nisu javne te se putem njih dogovaraju za grupne susrete na livadama i unutar parkova za pse. S ovime se dokazuje tvrdnja kako je šetnja pasa puno više od obveze i rekreacije te da ujedno predstavlja i oblik druženja. Isto tako, to druženje je vezano za određeni prostor, a to je kvartovska livada ili kvartovski park za pse koji im je najbliži mjestu stanovanja. Ispitanici su s nekim od svojih komentara jasno dali do znanja koju važnost pridaju društvu kojega su stekli prilikom šetnje, primjerice:

„Poanta je upravo u tome, ne bi bila ovdje da nije dobra ekipa, ima i drugih livadica..” (M, Voltino)

„Mi smo ovdje cijelo društvo, upoznali smo se preko pasa i tako svaki dan imamo termin u 19 na livadi, kada svi dođu s posla, faksa i tako to..” (M, Prečko)

„Pa što nije sve tom druženju? Mislím, lako odeš sa psom do Jaruna, Maksimira ak ti je sam do šetnje, tu se družimo, izmjenjujemo raznorazne anegdote, dogodovštine. Uostalom, jači smo zajedno, znate, uvijek ima manijaka koji bi vam nešto prigovorili.. Od onih koji ne vole ljude ni pse, a ni sebe, pa do onih koji imaju psa, a očito nije za njih pa prigovaraju svima za sve a ne znaju kako to ide..” (M, Rudeš)

„Da, pa tu smo vam cijela zajednica, nema takvih više, možda ovi dečki kaj na školskom igraju nogomet, košarku, možda su još oni takva ekipa.. ” (M, Prečko)

„Naravno da je mjesto druženja! Ali nismo vam tu samo mi što šćemo pse i pustimo da trće, tu na livadu vam često zastanu i susjedi koji nemaju pse, a rado bi se družili na zraku, eto vam primjera, one dvije gospođe na klupici, nemaju pse, a glavne su u društvu! ” (Ž, Prečko)

„Hvala Bogu da upoznajemo ovako ljude, bar nekako. Više ne znaš tko živi stan do tebe, kamo li tko ti je na kvartu, ovako se svi znamo, ljude za koje nisam znala da postoje ovdje, ima neki stari zagrebački šarm ovo naše druženje na livadi, i kad je hladno, i kad pada kiša.. ” (Ž, Knežija)

„Haha da, pa mi smo se upoznali svi tako.. bili na moru već zajedno i to bez pasa, čujemo se nevezano za pse, a ovo super dođe da ne sjedimo samo u kafićima ispijajući kavu, dođeš na zrak, pas trči i sretan je, ti si sretan, upoznaš super ljude.. ” (Ž, Ljubljana)

Ovo su neki od navedenih komentara koji prikazuju šetače pasa kao zajednicu te se provedeno terensko istraživanje slaže s tezom Snidemana (2015) da je šetnja pasa katalizator društvenih odnosa. Činjenica da se mali postotak ne druži prilikom šetnje ili izvan nje jasno potvrđuje tezu da šetači pasa stvaraju društvene zajednice tijekom šetnje pasa. Navedeno je potvrdilo i prijašnje istraživanje provedeno u SAD-u gdje je više od 75% ispitanika izjavilo kako je pričanje s vlasnikom drugog psa glavna aktivnost prilikom šetnje te da šetnja psa nudi mogućnost upoznavanja stanovnika tog naselja kao i samog naselja. Može se definitivno zaključiti kako je vidljiva korelacija između šetnje psa i stvaranja društvene zajednice na razini naselja. Iz toga proizlazi i važnost same lokacije gdje se šetači okupljaju i družu. Zelene otvorene površine te parkovi za pse glavni su "hotspotovi" kreiranja ovakve društvene zajednice.

Šetači pasa putem boravka i druženja na određenoj površini stječu povezanost s tim mjestom. Navedeno se najviše primijetilo kod komentara onih ispitanika iz naselja koji nemaju park za pse ili kojima je nekadašnji prostor gdje su se zadržavali prilikom šetnje "oduzet", tj. na tom mjestu sada više ne mogu provoditi vrijeme tijekom šetnje. Nešto manji udio takvih komentara je primijećen kod ispitanika parkova za pse, no također značajan dio šetača i tamo izražava zaštitnički stav prema livadi što se može pripisati velikom broju neugodnih iskustava prilikom šetnje i boravka na livadi. Naime, 75% ispitanika imalo je neugodna iskustava prilikom šetnje, dok 25% nije imalo neugodnih iskustava. Zanimljivo je kako je veći postotak neugodnosti prisutan na područjima gdje ne postoje parkovi za pse (80%) što se može povezati s kretanjem šetača unutar prostora koji nije namijenjen isključivo njima. Unatoč tome i unutar naselja s parkovima za pse primijećen veliki broj neugodnih iskustava.

Neugodna iskustva vežu se uz neprimjerene komentare, vrijeđanje šetača iz iracionalnih razloga kao što je samo kretanje tim prostorom unatoč tome što je pas na povodcu. Nadalje, komentari se velikom većinom odnose na zadržavanje na zelenoj površini. U nekim slučajevima to su i pokušaji fizičkog napada, prijavljivanje komunalnim redarima i policiji, postavljeni otrov na šetalištima, zelenim površinama i unutar parkova za pse te drugi šetači pasa koji su neodgovorni i dolaze s nesocijaliziranim psima. Problem za šetače pasa nerijetko predstavljaju i roditelji s malom djecom koji dopuštaju djetetu da bez pitanja ostvari kontakt s nepoznatim psom. Neugodnosti više doživljavaju ženske osobe i osobe sa srednjim i većim pasminama jer ih se po komentarima ispitanika smatra "opasnijima", dok vlasnici manjih pasmina rjeđe imaju probleme. Zanimljivo je i to kako najveći udio šetača pasa koji doživljava neugodnosti, tj. neprikladne i agresivne komentare su osobe ženskog spola (87% anketiranih žena). Prema anketama, najviše sukoba je u Ljubljani i Prečkom, gdje je bilo slučajeva pokušaja fizičkih napada. Također, veliki broj ispitanika unutar naselja gdje je primijećen najveći broj neugodnosti i sukoba ističe iste osobe koje vrijeđaju i stvaraju neugodnosti, posebice se to primijetilo prilikom anketiranja šetača s područja Ljubljane i Prečkog, ali i Voltinog iako tamo veći broj ispitanika nije imao neugodnosti (54%). Važno je izdvojiti Voltino jer se na tom području sukob odvija s drugom skupinom društvene zajednice, tj. s rekreativcima, a to su boćari. Razlog tome je činjenica da se šetači pasa u Voltinom uglavnom zadržavaju i družu na zelenoj površini pored javnog boćališta. U Ljubljani i Prečkom razlozi su nešto kompleksniji. Šetači s ova dva područja ističu da se radi o nekoliko pojedinaca kojima smeta njihovo zadržavanje sa psima na području koje se nalazi blizu njihovog doma. Iz komentara ispitanika jasno je kako se najveći problemi vežu uz prostor te uz borbu za teritorij koja se odvija između šetača pasa i drugih članova lokalne zajednice. Teritorijalnost je čin društvene konstrukcije, odnosno upisivanja značenja u prostor te je to specifičan način klasificiranja i definiranja čovjekove okoline, tj. prostora (Milardović i Jožanc, 2013). Određeni teritorij ima veliko značenje za zajednicu te mu društvo svojim bivanjem na njemu kao i korištenjem istoga daje posebnu dimenziju. Naime, teritorij u smislu fizičkog prostora, odnosno zemljišta može biti dijeljen i spajan te postati predmet spekulacije, najma i kupoprodaje kao i sukoba, no istodobno zbog svoje simboličke vrijednosti teritorij može biti nedjeljiv jer njegovi stanovnici upisuju značenje u njega te je on sastavni dio njihova kolektivnog identiteta (Milardović i Jožanc, 2013). Šetači pasa tako daju značenje zelenim površinama gdje se oni kreću i provode vrijeme. Upoznavanjem drugih šetača pasa tvore zajednicu koja postaje povezana s prostorom, tj. teritorijem na kojem dolazi do navedenih procesa. Iz navedenog proizlazi njihova teritorijalnost i protektivnost prema

mjestu, posebice na razini naselja. Među ostalim stanovnicima može se razviti vrsta bunta i protivljenja tome da se prostor u blizini njihovog doma pretvori u teritorij na koji polaže prava zajednica u koju oni ne ulaze. Situacija gdje dijele prostor različite skupine društvene zajednice također stvara probleme te se povećavaju tenzije s obzirom na to da se ne mogu dogovoriti oko prostora. Kao marginalna skupina, šetači pasa izloženi su velikom broju neugodnosti i sukoba. Također, neke zelene površine po kojima se kreću nisu zakonski namijenjene za kretanje pasa bez povodca, primjerice na Voltinom i Ljubljani, no isto tako potreba za istim se treba uzeti u obzir kako bi mnogobrojna zajednica šetača pasa imala adekvatnu infrastrukturu i kako ne bi dolazilo do sukoba. Kako i sami ispitanici ističu, problem nije veliki broj ljudi, nego određeni pojedinci kojima smeta njihovo bivanje na tom prostoru. Iako živimo u 21. stoljeću, nekim ljudima je pas kontroverzna pojava u gradu. Kako je već navedeno, često je pas u urbanim dijelovima i razlog političkih debata te se zato u javnom prostoru reproducira mišljenje da psu nije mjesto u gradu.

4.6. SWOT analiza javnih zelenih površina s potencijalom stvaranja parkova za pse i prikaz procesa nastanka parka od ideje do realizacije

Tab.4. Swot analiza prenamjene zelenih javnih površina u parkove za pse

PREDNOSTI	NEDOSTATCI
<ul style="list-style-type: none"> • Veći broj parkova za pse • Veće mogućnosti za vlasnike i šetače pasa • Manji broj sukoba • Davanje značaja zapuštenim površinama koje ničemu ne služe • Unaprjeđenje infrastrukture • Manje nagrađenosti i zagađenosti prostora (npr. kanticama za pseće fekalije) • Ograđenost površine stvara dojam sigurnosti za same korisnike tog prostora, ali i ostalo stanovništvo (npr. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zelene površine mogu biti iskorištene za drugu vrstu javne infrastrukture (npr. za parkove za djecu, vježbališta i sl.) • Problem privatnog vlasništva • Trenutni parkovi ne ispunjavaju potrebe šetača pasa • Ugroženost okolnog prostora ako postoje dječji parkovi, javna vježbališta • Kvaliteta parka može varirati

<p>roditelji s djecom)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakonski dozvoljen prostor čime se smanjuju prekršaji 	
<p style="text-align: center;">MOGUĆNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parkovima za pse sprječava se betonizacija prostora • Mogućnost smanjenja sukoba unutar naselja • Smanjenje osjećaja odbačenosti i marginalnosti ove društvene skupine • Rješavanje pitanja privatnog vlasništva • Prostor dobiva novu ulogu (socijalnu dimenziju) • Mogućnost stvaranja parkova za pse kao mjesta reklamiranja i promocije određenih usluga za brigu o psima i sl. → stvaranje veće potrošnje kod korisnika ovakvih prostora 	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novi sukobi zbog nezadovoljstva uloženog novca u parkove za pse, a ne u neki drugi oblik javne infrastrukture • Premalo sredstava za provedbu svih potreba stanovništva naselja • Odabir lokacije može naštetiti stanovnicima koji žive blizu parka za pse • Zapostavljenost ostale vrste infrastrukture za šetače pasa fokusiranjem na parkove za pse

Na temelju SWOT analize i provedenog istraživanja na Tab. 4. prikazane su prednosti, nedostaci, mogućnosti i prijetnje prilikom stvaranja parka za pse na području zagrebačke Trešnjevke. Isto se može primijeniti na stvaranju parkova za pse na području grada Zagreba. Iz priloženog se može vidjeti kako su problemi koje može stvoriti gradnja parkova za pse prisutni kod raznih oblika prenamjene javne površine u neki namjenski oblik. Očuvanje zelene površine donosi pozitivnije komentare nego betonizacija zelene površine, posebice kada je riječ o namjenskom prostoru za dio korisnika javnih gradskih površina. Prednost izgradnje parkova za pse je njihova striktna namjena koja smanjuje mogućnost konflikata s ostalim skupinama lokalnog stanovništva. Također, smanjuje se kršenje zakona od strane šetača pasa. Stvaranjem parkova za pse daje se veća svrha prostoru koja ujedno utječe na

zadovoljstvo određene skupine lokalnog stanovništva. Mogućnosti se vide u stvaranju parkova za pse na području zapuštenih prostora koji trenutno nemaju svrhu, ali i u prilagodbi nekih prečaca i putova koji nisu prilagođeni šetačima pasa kao ni ostalim pješacima. Nadalje, mogućnost u stvaranju novih parkova za pse su i u njihovom planiranju u obliku američkih parkova za pse. Takav tip parka za pse nije samo ograđena zelena površina sa spravama, već prostor koji ujedno ima ekonomsku svrhu. Šetače i vlasnike pasa ne gleda se samo kao na korisnike prostora već i kao na značajne potrošače u društvu. Glavne prijetnje koje može uzrokovati pojava novih parkova za pse su nezadovoljstvo ostalih skupina stanovništva te četvrti i mogućnost nagrđenosti okoliša.

Intervjui provedeni s predstavnicima gradskih četvrti Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug dali su detaljniji uvid u proces planiranja i realizacije parkova za pse na području zagrebačke Trešnjevke. Za potrebe istraživanja intervjuirana je predsjednica gradske četvrti Trešnjevka jug, gospođa Jasmina Zuber Majerić te predsjednik gradske četvrti Trešnjevka sjever, gospodin Ivan Butorac. Intervjui su bili provedeni u svrhu boljeg razumijevanja procesa planiranja, točnije razumijevanja koraka od ideje do realizacije te glavnih problema prilikom izvođenja komunalnih planova. Kao glavni problem nedostatka infrastrukture za pse, u ovom slučaju parkova za pse ističe se problem privatnog vlasništva i određeni godišnji budžet koji svaka gradska četvrt dobiva od grada. Naime, sam proces odabira projekata nije toliko jednostavan. Gradske četvrti Trešnjevka sjever i Trešnjevka jug dom su velikom broju stanovnika te po gustoći čine najgušće naseljene četvrti u Zagrebu pa iz tog proizlazi i mnogo različitih želja i potreba stanovnika.

Procedura od ideje do realizacije nekog projekta je ista te ona kreće od pojedinačnih ili skupnih ideja građana, udruga i sl. Prijedlog se šalje lokalnoj samoupravi ili eventualno mjesnom odboru pod čiju upravu spada prostor o kojemu je riječ. Vijeće gradske četvrti zaprima ideje i projekte te se pokreće zahtjev za uvrštavanje u plan komunalnih aktivnosti i oko njega se vijeća. Prijedlozi se procjenjuju u svjetlu plana prioriteta. Kako bi se što prije razmotrio plan i kako bi se inicijativa građana našla na planu komunalnih aktivnosti, građani mogu uputiti peticiju kojom se pokazuje želja stanovnika naselja. U slučaju uključivanja prijedloga u plan komunalnih aktivnosti procedura je sljedeća; provjerava se zemljište, izrađuje se troškovnik te Zrinjevac provodi radove. Kada je riječ o bilo kakvoj zelenoj površini, u ovom slučaju o parkovima za pse, veliki je problem privatnog vlasništva, tj. pravog vlasnika zemljišta na kojem bi se proveo neki projekt. Iako prolazeći gradom često mislimo kako je većina zelenih površina javni prostor, situacija je drugačija. Imovinsko-

pravni odnosi često znaju biti problem kod prenamjene javnih površina te je izgradnja javne infrastrukture nemoguća ako nije riješeno pitanje pravnog vlasnika. Često je vlasnik fizička osoba, a ne grad te takva situacija sprječava planove izgradnje parka za pse i prenamijene zelenih površina. Kao primjer se može navesti zemljište na području Trešnjevke sjever, unutar naselja Rudeš (križanje ulice Dragutina Golika i Lazinske ulice, zelena površina sjeverno od Zagrebačke avenije). Naime, na tom području u procesu je bila izrada tehničke dokumentacije za izgradnju parka za pse, no javio se problem privatnog vlasnika, tj. vlasnik površine koja djeluje kao javno zemljište je fizička osoba, a ne grad. Projekt je zaustavljen te su svi planovi vezani uz izgradnju parka za pse otkazani. Nadalje, prethodno spomenuti problemi vezani uz park za pse u ulici Florijana Andrašeca na području Trešnjevke sjever također su vezani uz privatno vlasništvo. Navedeni sporni i neograđeni prostor uz željezničku prugu u vlasništvu je Hrvatskih željeznica što usporava postavljanje ograde. Rješavanje privatnog vlasništva dug je proces, a i sama realizacija nekog projekta koji je uvršten u plan komunalnih aktivnosti također uzima vremena. Pri planiranju javnih površina bitna je i raspoloživost financijskih resursa. Gradska četvrt dobiva svake godine proračun te ga je potrebno racionalno raspodijeliti s obzirom na projekte. Kada je riječ o parkovima za pse, njihovi troškovi variraju. Primjerice novonastali park za pse na području Knežije mnogo je manji od najvećeg parka za pse na Jarunu, ali su troškovi njegove izgradnje bili mnogo veći nego što je slučaj kod jarunskog. Razlog većih troškova je konfiguracija terena koja zahtjeva veće radove. Naime, na području parka za pse unutar naselja Knežija nalazili su se gradski vrtovi koji su bili zapušteni. Saniranje prijašnjeg terena zahtijevalo je veće troškove nego stvaranje parka na Jarunu gdje je teren bio prilagođen za park.

Bitan naglasak se stavlja i na same potrebe stanovništva. Cilj je udovoljiti svakoj skupini društva koje koristi javne gradske površine unutar područja mjesnog odbora. Tako primjerice veći prioritet će se staviti na dječje parkove, ako ih u naselju nema dovoljno. U slučaju renovacije nekog objekta koji je od velike važnosti, kao što je starački dom, prioritet će se staviti također na to. Ograničenost sredstava kojima raspolažu gradske četvrti predstavlja jednu od glavnih prepreka za ostvarivanje svih potreba vezanih uz prostor unutar naselja. U planu gradskih četvrti jest da svako područje mjesne samouprave u skorije vrijeme ima park za pse, no kako je već navedeno, osim problema financija glavni problem je i pitanje nerazriješenih imovinsko-pravnih odnosa.

5. Rješenja

Istraživanjem je potvrđeno da šetači pasa predstavljaju zajednicu u urbanim sredinama, a samim time i u Gradu Zagrebu. Autori poput Allena i Yanga istaknuli su negativnu stranu pojave šetača pasa u prostoru. Navedeni autori ističu neodgovorno ponašanje šetača pasa koje se odnosi na neodržavanje čistoće prilikom korištenja javnih prostora te kretanje pasa bez povodca u za to nepredviđenim zonama. Autori poput Cartera i Snidermana u svojim istraživanjima rješenje za navedene probleme vide u parkovima za pse i prilagodbi postojeće javne infrastrukture šetačima pasa. Glavni problem prema istraživanju provedenom u svrhu ovog rada je nedostatak adekvatne infrastrukture (kantice za pseće fekalije, parkovi za pse, nedostatak znakova zabrana/dozvola za kretanje pasa na javnim površinama). Također, veliki broj ispitanika se za vrijeme šetnje susreće s raznim neugodnostima te nerijetko dolazi do sukoba s ostalim dijelom lokalne zajednice. Istraživanje je pokazalo da je 75% ispitanih šetača pasa imalo neugodnosti prilikom šetnje. Međutim, prilikom navođenja neugodnosti, društvenih sukoba unutar parkova za pse je malo. Veći broj neugodnosti je zabilježen na zelenim otvorenim površinama i za vrijeme šetnje pasa. Također, većina ispitanika smatra kako svako naselje treba imati park za pse te u njima vide rješenje za postojeće probleme. Prilikom terenskog istraživanja ispitanici su istaknuli nedostatke određenih parkova za pse. Na temelju proučene literature i terenskog istraživanja možemo ponuditi sljedeća rješenja vezana uz šetnju sa psom.

Prilagodba infrastrukture za šetače pasa te jasno označivanje kojim površinama se oni smiju ili ne smiju kretati jedno je od glavnih rješenja na otkrivene probleme. Prilagodba može biti kroz veći broj postavljenih kantica za pseći izmet unutar zona kretanja šetača pasa (šetališta, područja koja okružuju zelene površine i sl.). Prema mnogim autorima parkovi za pse predstavljaju glavno rješenje na otkrivene probleme. Na parkove za pse treba gledati kao na oblik gradske infrastrukture čija je namjena zadovoljavanje potrebe dijela stanovništva. Prilikom planiranja parkova za pse bitno je provesti istraživanje te utvrditi postojeća područja bez parkova za pse gdje je najveća koncentracija šetača pasa. Istraživanjem je utvrđeno da su to zelene otvorene površine. Takve zelene površine predstavljaju potencijalni prostor za izgradnju parka za pse. Kada je riječ o sadržaju parka za pse, bitno je uzeti u obzir dosadašnja iskustva šetača unutar parkova te na temelju njih unaprijediti postojeće i planirati buduće

parkove za pse. Primjerice, ispitanici ističu nedostatak vodoopskrbe i stabala te neadekvatnu ogradu kao glavne nedostatke postojećih parkova za pse te se prilikom gradnje budućih parkova za pse treba osigurati navedeno. Lowe (2017) ističe kako je problem prilikom planiranja parkova za pse u arhitektima koji ne znaju prakse šetača pasa, kao ni pseći temperament. Također, Lowe (2017) smatra kako parkovi za pse nisu samo ograđena zelena površina, već da sadržaj unutar njih jest ono što ih čini parkom za pse. Idealan park za pse je park velike površine pored kojeg se nalazi zelena otvorena površina na kojoj se psi smiju kretati te manji park za pse. Nadalje, autorica ističe važnost vodoopskrbe parka, kao i dodatnu infrastrukturu u obliku manjih vodenih površina u kojima se psi mogu kretati. Kao zadnju bitnu stavku ističe opremljenost parkova kanticama za fekalije te priborom za saniranjem istog (URL 20). Američki pristup parkovima za pse kao društvenom prostoru nudi mogućnost boljeg informiranja o brizi o psu, ali i stimulira potrošnju vlasnika pasa. Putem oglasnih ploča vlasnici se informiraju o raznim uslugama koje su povezane s potrošnjom te parkovi dobivaju komercijalnu vrijednost. Na lokalnoj razini unutar Grada Zagreba, bitno je krenuti od rješavanja imovinsko-pravnih odnosa

6. Zaključak

Šetači pasa predstavljaju bitnu pojavu u urbanim sredinama te svojim bivanjem u prostoru kreiraju društvenu zajednicu. Kao zone zadržavanja ili odredišne zone ističu se zelene otvorene površine te parkovi za pse. Manji broj zona zadržavanja u gradskoj četvrti Trešnjevka sjever uzrokovan je morfologijom te četvrti. Trešnjevka jug je planirane i novije gradnje te je unutar nje više zelenih površina. Rute kretanja šetača pasa različite su s obzirom na promatrane dvije četvrti. Različitost ruta kretanja također je rezultat različite morfologije dvaju naselja. Zato se potvrđuje H4 - „rute kretanja prilikom šetnje pasa variraju s obzirom na tip naselja, točnije s obzirom na morfološku strukturu Trešnjevke sjever i Trešnjevke jug.“ Na temelju istraživanja utvrđeno je da šetači pasa najviše prilikom šetnje koriste sve vrste površina i zelene otvorene površine. Iznimku čine naselja s parkovima za pse gdje su parkovi za pse i zelene otvorene površine preferencijalni oblici javnih prostora prilikom šetnje pasa. Time se H1 - „šetači pasa najviše koriste zelene površine i parkove za pse prilikom šetnje pasa“ djelomično potvrđuje. Naime, u naseljima gdje postoje parkovi za pse H1 će se potvrditi, ali ako gledamo ukupno naselja bez i s parkovima za pse ili samo naselja bez parkova za pse, H1 će se odbaciti.

Provedeno istraživanje utvrdilo je kako neke četvrti u Zagrebu nemaju park za pse te kako je između postojećih parkova za pse velika prostorna udaljenost. Pretpostavka je da zbog nedostatka parkova za pse šetači pasa generalno nisu zadovoljni postojećom infrastrukturom. Na temelju terenskog istraživanja H3 - „šetači pasa nisu zadovoljni postojećom infrastrukturom za pse u Gradu Zagrebu“ je djelomično opovrgnuta u onim naseljima zagrebačke Trešnjevke gdje postoje parkovi za pse. U naseljima gdje ne postoje parkovi za pse H3 je potvrđena. Opovrgnuta, tj. potvrđena H3 ujedno dokazuje kako je park za pse važan za opće zadovoljstvo lokalne zajednice. Naime, tim samim on jest namjenski ograđen prostor u kojem se psi smiju kretati bez povodca te doprinosi kvaliteti života unutar naselja. Za šetače pasa on je prostor gdje smiju boraviti sa psima, dok prolaznicima ograđenost parka daje sigurnost prilikom kretanja i jasno definiranu namjensku zonu.

Anketa je pokazala da se na zelenim površinama i u parkovima za pse formiraju zajednice šetača pasa te je time potvrđena H2. Društvena zajednica šetača pasa najčešće se formira na lokalnoj razini, tj. unutar naselja u kojem se nalazi određena zelena površina/park za pse. Istraživanjem je utvrđeno da se zelene površine koje nemaju utvrđenu namjenu često pretvaraju u predmet borbe šetača pasa s određenim dijelom lokalne zajednice. Neugodnosti i

problemi prilikom šetnje pasa koje su naveli ispitanici potvrdili su H5 - „pojava šetača pasa u prostoru može izazvati određene probleme među stanovnicima naselja i šetačima pasa. ” Glavno rješenje za probleme koji nastaju među lokalnim stanovništvom su parkovi za pse, jasno postavljene znakovi zabrana/dopuštenja psima i postavljene kance za pseći otpad uz najfrekventnije zone šetnje pasa

Na temelju provedenog istraživanja možemo zaključiti da su šetači pasa bitna skupina unutar lokalne zajednice svakog naselja. Šetači koriste prostor te njihova rutina ovisi o prostoru. Provođenjem vremena sa psom na kvartovskoj zelenoj površini stvaraju društvenu zajednicu s ostalim šetačima pasa te se vežu s livadom na kojoj borave. Zbog čestog boravka na kvartovskoj zelenoj površini šetači pasa ju počinju smatrati svojom. Protivljenje boravku šetača pasa na javnom prostoru često dovodi do sukoba i neugodnosti među lokalnim stanovništvom. Bitno je istaknuti kako šetači pasa nisu motivirani željom za nadmetanjem za upotrebu javnih zelenih površina. Suprotno tome, cilj aktivnih šetača pasa je što manji sukob i doticaj s ostalim korisnicima javnih zelenih površina. Pretvaranje prostora u park za pse koji trenutno nema definiranu namjenu može pridonijeti normalizaciji društvenih odnosa. Također, u cijeloj situaciji važno je biti realan i razumjeti da nije svaka zelena površina u gradskom vlasništvu. Broj vlasnika pasa u razvijenim zemljama svijeta bilježi stalni porast. Procjenjuje se da će on i dalje rasti. Stoga je važno primijeniti dosadašnja istraživanja prilikom planiranja buduće gradske infrastrukture te raditi na rješavanju imovinsko - pravnih odnosa.

7. Popis literature i izvora

1. Adams, J., 2014: Place and Identity -Transforming Urban Education. Bold Visions in Educational Research, SensePublishers, Rotterdam.
2. Allen, L., 2007: Dog Parks: Benefits and Liabilities, Master of Environmental Studies Capstone Projects, University of Pennsylvania.
3. Banks, P.B., Bryant J.V., 2007: Four-legged friend or foe? Dog walking displaces native birds from natural areas, <http://rsbl.royalsocietypublishing.org/content/3/6/611> (17.1. 2018.)
4. Brown S.G., Rhodes R.E., 2006: Relationships among dog ownership and leisure-time walking in Western Canadian adults, *Am J Prev Med*, 30(2), 131–136.
5. Carr S., Francis M., Rivlin L.G., Stone A.M., 1993: Public Space - Environment and Behavior Cambridge University Press, Cambridge.
6. Carter, S.B., 2016: Planning for dogs in urban environments, Faculty of Architecture, Building and Planning The University of Melbourne.
7. Christian, H.E., Westgarth, C., Bauman, A., Richards, E.A., Rhodes, R.E., Evenson, K.R., Mayer, J.A., Thorpe. R.J. Jr., 2013: Dog ownership and physical activity: a review of the evidence, *J Phys Act Health*, 10(5), 750–759.
8. Goheen, P.G., 1998: Public space and the geography of the modern city, *Progress in Human Geography* 22,4, 479–496.
9. Kalinić, A., 2016: Odnos privrženosti psu i antropomorfizma vlasnika s percepcijom socijalne pomoći i depresivnošću, Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
10. Knight, S., Edwards, V., 2008: In the Company of Wolves : The Physical, Social, and Psychological Benefits of Dog Ownership, *Journal of Aging and Health*, 20(4), 437-455.
11. McCormack, G.R., Rock, M., Sandalack, B., Uribe, F.A., 2011: Access to off-leash parks, street pattern and dog walking among adults, *Public Health*, 125(8), 540–546.
12. McNicholas, J., Collis, G.M., 2000: Dogs as catalysts for social interactions: Robustness of effect, *British Journal of Psychology*, 91, 61-70.
13. Milardović, A., Jožanc, N. (ur.), 2013: Demokracija i postdemokracija, Pan liber, Institut za europske i globalizacijske studije, Zagreb.

14. Mulley, C., Gebel, K., Ding, D., 2017: Walking: connecting sustainable transport with health, Emerald, Bingley.
15. Nehme, E.K., Oluyomi, A.O., Calise, T.V., Kohl, H.W., 2016: Environmental Correlates of Recreational Walking in the Neighborhood, *Am J Health Promot*, 30(3).
16. Norris, E. J., 2017: Travel distance and mode choice of dog park users in Halifax, NS, Department of Geography and Environmental Studies Saint Mary's University, Halifax.
17. Rind E., Jones A., 2011: The geography of recreational physical activity in England, *Health Place*, 17(1): 157–165.
18. Sniderman, J.K., 2016: Dogs and Dog Parks On the Rise, CDS Community Development Strategies, <http://www.cdsmr.com/newsworthy/dogs-and-dog-parks-on-the-rise> (28.1. 2018.)
19. Sviričić Gotovac A., 2013: Uvodna riječ, *Sociologija i prostor / Sociology and Space* - Vol.51.
20. Westgarth, C., Christian, H.E., Christley, R.M., 2015: Factors associated with daily walking of dogs, *BMC Vet Res* 11, 116.
21. Wood, L., Christian, H., 2012: Dog walking as a catalyst for strengthening the social fabric of the community, https://www.researchgate.net/publication/259782981_Dog_walking_as_a_catalyst_for_strengthening_the_social_fabric_of_the_community (27.1. 2018.)
22. Wood L, Martin K, Christian H, Nathan A, Lauritsen C, Houghton S, 2015: The Pet Factor - Companion Animals as a Conduit for Getting to Know People, Friendship Formation and Social Support, *Plos one* 10(4).
23. Yang, J., Li, C., Li, Y., 2015: Urban green space, uneven development and accessibility: a case of Dalian's Xigang District, *Chin. Geogr. Sci.* 25, 644–656.

Izvori:

URL 1 :

<https://web.archive.org/web/20090822072402/%20http://www.aspcabehavior.org/articles/58/Dog-Parks-.aspx> (5.1. 2018.)

URL 2: <https://www.canadianveterinarians.net/documents/canadian-pet-population-figures-cahi-2017> (11.1. 2018.)

URL 3: <http://www.ava.com.au/news/media-centre/hot-topics-4> (1.2. 2018.)

URL 4: <https://www.pfma.org.uk/dog-population-2017> (30.1. 2018.)

URL 5: <https://travelnuity.com/dog-friendly-paris/> (27.1. 2018.)

URL 6: <http://www.k9magazine.com/the-life-of-a-dog-in-germany-a-view-from-munich/> (27.1. 2018.)

URL 7: <https://www.kaiserslauternamerican.com/mans-best-friend-regulations-for-keeping-your-dog-in-germany/> (29.1. 2018.)

URL 8: <https://www.jutarnji.hr/life/vaumijau/gdje-je-najbolje-biti-pas-u-hrvatskoj-evo-koji-su-gradovi-najbolji-a-koji-najgori/4672106/> (31.1. 2018.)

URL 9: <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatska-medu-vodecima-u-svijetu-po-broju-vlasnika-kucnih-ljubimaca-1110152> (31.1. 2018.)

URL 10: <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/obitelj-i-drustvena-skrb/kucni-ljubimci/parkovi-za-pse/> (31.1. 2018.)

URL 11: <https://www.rijeka.hr/mjesna-samouprava/> (31.1. 2018.)

URL 12: <http://unikom.hr/parkovi-za-pse/> (31.1. 2018.)

URL 13: <http://baranja.hr/2017/02/plaze-za-pse/> (31.1. 2018.)

URL 14:

<http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2008&broj=210&akt=4DCB5C47F3E13F8BC1257532003E0C9F> (30.1. 2018.)

URL 15: <http://www.in-portal.hr/in-portal-news/vijesti/12969/zagrebacki-hsls-hrvatska-metropola-bez-pseceg-izmeta> (30.1. 2018.)

URL 16:

http://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/mjesna_samouprava/OSNOVNI%20PODACI%200%20G%C4%8C.pdf (30.1. 2018.)

URL 17: <https://www.zagreb.hr/iz-povijesti/13907> (12.1. 2018.)

URL 18: <https://www.tresnjevka.online/tresnjevka-u-brojevima/> (12.01.2018.)

URL 19: <http://mapiranjetresnjevke.com/kvartovi/gredice/zelena-tr/> (10.1. 2018.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. 3. 2011., Kontigenti stanovništva po gradovima/općinama, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2013.

Popis slika

Sl. 1. Promatrani prostor istraživanja	5
Sl. 2. Odnos vlasništva pasa i potrošnje stanovnika SAD-a za ljubimce.....	13
Sl. 3. Povećanje broja parkova za pse u najvećim gradovima SAD-a od 2005. do 2015. godine	14
Sl. 4. Karta s označenim parkovima za pse na području grada Zagreba	20
Sl. 5. Smještaj gradskih četvrti Trešnjevka Sjever i Trešnjevka Jug u administrativnoj podjeli Grada Zagreba.....	24
Sl. 6. Obrazovna struktura ispitanika.....	26
Sl. 7. Prikaz rute šetanja i područja zadržavanja unutar zagrebačke Trešnjevke	29
Sl. 8. Oblici zona kretanja šetača pasa na području Trešnjevke sjever	31
Sl. 9 . Trajanje prosječne šetnje u naseljima u naseljima s parkovima za pse	32
Sl. 10. Trajanje prosječne šetnje u naseljima bez parkova za pse	32
Sl. 11. Gravitacijske zone parkova za pse na području zagrebačke Trešnjevke	33
Sl. 12. Prijeđena udaljenost prilikom prosječne šetnje pasa	34
Sl. 13. Šetnja izvan matičnog naselja	35
Sl. 14. Iskustva s parkovima za pse.....	37
Sl. 15. Park za pse na Jarunu.....	38
Sl. 16. Park za pse unutar Parka pravednika među narodima (križanje Selske i Zagorske ulice, Trešnjevka sjever)	39
Sl. 17. Park za pse na Vrbanima.....	40
Sl. 18. Nedovršeni park za pse u ulici Florijana Andrašeca	40
Sl. 19. Znakovi zabrane psima na javnih površinama	41
Sl. 20. Učestalost šetnje pasa bez povodca	42
Sl. 21. Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom za šetače pasa u naseljima s parkovima za pse.....	43
Sl. 22. Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom za šetače pasa u naseljima bez parkova za pse.....	43
Sl. 23. Učestalost druženja sa šetačima pasa u naseljima s parkovima za pse.....	45
Sl. 24. Učestalost druženja sa šetačima pasa u naseljima bez parkova za pse	45

Popis tablica

Tab. 1. Popis lokacija u gradu Zagrebu gdje se psi mogu kretati bez povodca	17
Tab. 2. Broj pasa po parku za pse unutar gradskih četvrti grada Zagreba	20
Tab. 3. Najčešće korišteni oblici prostora prilikom šetnje pasa na području zagrebačke Trešnjevke	29
Tab. 4. SWOT analiza	47

Anketni upitnik

Poštovani, studentica sam na geografskom odsjeku zagrebačkog PMF-a i trenutno se bavim istraživanjem u svrhu pisanja diplomskog rada na temu „Korištenje javnih prostora i prostorne prakse šetača pasa: primjer zagrebačke Trešnjevke“. Ovim Vas putem molim da ispunite anketu u svrhu što boljih rezultata istraživanja. Prvenstveni cilj ove ankete je saznati određene podatke koji će biti od prvobitne važnosti prilikom pisanja diplomskog rada. Anketa je anonimna.

Hvala vam na pomoći!

1. Koliko često šćete psa?

- a) Jednom dnevno
- b) Više puta dnevno
- c) Nekoliko puta tjedno
- d) Jednom tjedno i manje

2. Kolika je prosječna udaljenost koju prijedete prilikom jedne šetnje psa?

- a) Do 200m
- b) 200-500m
- c) 500m-1km
- d) Više od 1km

3. Koliko traje Vaša prosječna šetnja sa psom?

- a) Do 15min
- b) 15-30 min
- c) 30 min do 1h
- d) Više od 1h

4. Koja je ruta vaše šetnje? (Navedi ili označiti na ponuđenoj karti)

- a) **Označite/navedite gdje se najduže zadržavate.**

5. Koliko često šćete psa bez povodca?

- a) Uvijek bez povodca
- b) Često bez povodca
- c) Ponekad bez povodca
- d) Rijetko bez povodca
- e) Nikada, uvijek na povodcu

6. Koliko bi Vam znaćilo da se blizu Vas izgradi park za pse?

- a) Izrazito bi mi znaćilo
- b) Znaćilo bi mi
- c) Svejedno mi je
- d) Ne bi mi znaćilo
- e) Uopće mi ne bi znaćilo

7. Koji oblik/vrstu prostora koristite prilikom šetnje psa?

- a) Asfaltirani put uz glavne prometnice
- b) Asfaltirano područje
- c) Zelene otvorene površine
- d) Površine gdje je dozvoljeno šetati psa bez povodca
- e) Šetališta (npr. šetališta uz potok)
- f) Nije bitno/sve
- g) Nešto drugo?_____ (što?)

8. Jeste li zadovoljni postojećom infrastrukturom za šetaće pasa (kantice za pseće fekalije, područja gdje psi smiju biti bez povodca, parkovi za pse i sl.)?

- a) Izrazito sam zadovoljan/na
- b) Zadovoljan/na sam
- c) Ni zadovoljan/na, ni nezadovoljan/na
- d) Nisam zadovoljan/na
- e) Izrazito sam nezadovoljan/na

9. Slažete li se s time da bi svako naselje trebalo imati park za pse?

- a) U potpunosti se slažem
- b) Slažem se
- c) Niti se slažem, niti se ne slažem
- d) Ne slažem se
- e) U potpunosti se ne slažem

10. Koja su Vaša iskustva s parkovima za pse?

- a) U potpunosti su pozitivna
- b) Pozitivna su
- c) Nit su pozitivna nit su negativna
- d) Negativna su
- e) U potpunosti su negativna

10a) Ako su negativna, zašto?

11. Koliko bi ste duže bili spremni prehodati od sadašnje prosječne šetnje da znate da je tamo park za pse?

- a) do 200m više
- b) Od 200-500m više
- c) 500m do 1km više
- d) Više od 1km

12. Koliko često šććete psa izvan kvarta u kojem űivite?

- a) Svakodneвно
- b) Vikendom
- c) Nekoliko puta tjedno
- d) Nekoliko puta mjesećno
- e) Jednom mjesećno
- f) Nekoliko puta godišnje
- g) Jednom godišnje
- h) Nikada

13. Slaűete li se da su parkovi za pse ujedno i mjesta druűenja i upoznavanja ljudi?

- a) U potpunosti se slaűem
- b) Slaűem se
- c) Nit se slaűem nit se ne slazem
- d) Ne slaűem se
- e) U potpunosti se ne slaűem

14. Koliko često se druűite sa űetaćima pasa koje ste upoznali?

- a) Samo dok űććem psa/kada ih sretnem
- b) Ne druűim se s njima
- c) Druűimo se i van űetnje/boravka na livadi/u parku

15. Jeste li imali kakvih neugodnosti prilikom űetnje psa? Ako jeste navedite

- a) Da, imao/la sam neugodnosti

- b) Ne, nisam imao/la neugodnosti

- 16. Vaš spol?** a) M
 b) Ž

17. Koliko imate godina? _____

18. Najviše završeno obrazovanje?

- a) Bez osnovne škole
- b) Osnovna škola
- c) Srednja škola
- d) Visoka stručna sprema

19. Imate li djecu?

- a) Da
- b) Ne

19a) Koliko? _____

19b) Kojeg uzrasta?

20. U kojem tipu stambenog objekta živite?

- a) Obiteljska kuća s jednim ili više stanova
- b) Stambenoj zgradi (do 8 katova)
- c) Neboder (8 katova i više)

21. Ima li kuća dvorište?

- a) Da
- b) Ne

Intervju

1. Koji su koraci od ideje do realizacije prilikom stvaranja parka za pse?
2. Kako se određuje lokacija parka za pse?
3. Koji su uvjeti za izgradnju parka za pse? –Tko određuje uvjete?
4. Kako se financiraju parkovi za pse?
5. Koja su Vaša vlastita iskustva prilikom inicijativa?
6. Koji su planovi za budućnost vezani uz parkove za pse?
7. Po Vašem mišljenju, koji je najjednostavniji i najefikasniji način za izgradnju parkova za pse?